

גליון קנין תורה

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

י"ל ע"י חבורת קנין תורה

בעזה"ש"ת

נציבי חודש מרחשון

הנגידים הנכבדים והמפוארים
משפחת בראכפלד שיחיו

לע"נ אביהם מו"ה משה יוסף ב"ר יעקב ע"ה ממעקסיקא

שמיני
באבב

חבורת קנין תורה

אין הודיה וקנין אלא בחבורה

ד'באבב

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שינון לחזרה

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות

מס' בבא בתרא דף כז: עד דף לב:

בבא בתרא גליון ז'

פר' וירא - חיי שרה
תשפ"ו

שינון לחזרה

עמוד א'
שאלות ותשובות
עמוד ט"ו

תירצו, דלא איירי המושגה בבכורי אילן דאבן צריך קרקע ט"ז
אמה, אלא בבכורים של חיטין [שכל ז' המינים חייבים בביכורים].
וכן יש לדייק מדתנן במשנה דשיעורו ב'כל שהוא' ורק חיטין
גדלים על קרקע כל שהוא, אבל אילן צריך יותר מ'כל שהוא'
קרקע.

• שנינו בברייתא, אילן הנמוע על גבול ארץ ישראל מקצתו
בארץ ומקצתו בחוץ לארץ; לרבי, הוי טבל וחולין מעורבין זה
בזה. לפי שאין סומכין על הברירה לחלקו לחצאין, ולומר שלצד
הארץ חייבין ושלצד החוץ פטורין. לרבנן שמעון בן גמליאל,
הגדל בחיוב חייב, והגדל בפטור פטור, דאמרינן יש ברירה לחלקו
לחצאין.

נקנה בכסף, ואם מכר לו קרקע ומטלטלין יחד, כיון שנתן דמי הקרקע או מסר
לו שטר מכירת קרקע, או החזיק בקרקע מדעת מוכר, נקנו המטלטלין בלא
משיכה.

ז' אין לך פירי באלין הזה, שאין מקצתו מן הארץ - שהוא טבל, ומקצתו מחוץ
לארץ - שהוא חולין, לפי שהייתה מתערבת. [ונפקא מינה שאין מעשרין מטבל
ודאי עליו דהוי מן החיוב על הפטור, ולא ממנו על טבל ודאין]; רש"י מס' גיטין
דף כ"ב ע"א.

ועי' ברש"י מס' חולין דף קל"ה ע"א, דאם יש לו טבל ממקום אחר, מפרש על
זה לפי חזיו שאין חייב אלא חזיו. ואם אין לו טבל אחר מפרש מיניה וציה לפי
כולו, [כגון אם יש לו עשרים מפרש שנים מהן, (אע"פ שרק חזיו טבל), שאם
אין מפרש אלא אחד, לא נפטור, לפי שזה שהפריש יש חזיו שאין שם מעשר חל
עליו, לפי שהוא פטור ועומד. אבל כשמפרש שנים, הרי השם חל על האחד,
ופטור את העשרה המחוויצין].

דף כ"ז ע"ב

שיעור יניקת אילן

נתבארו לעיל דברי עולא, דאילן הסמוך למצר בתוך ט"ז
אמה, גזלן הוא שיונק משדה חבירו, ואין צריך להביא ממנו
בכורים.

• תנן במס' פאה, רבי עקיבא אומר, קרקע כל שהוא,
חייב בפאה, ובבכורים, וכותבין עליו פרוזבול, ונקנין עמה
נכסים שאין להם אחריות. הרי מבואר דאף קרקע כל שהוא חייב
בבכורים, וקשיא לעולא.

⁶ רש"י כתב דלא גרסינן וצ"דו, דאין ידוי אלא צמעשר, והוא אינו תלוי
בקרקע. ועי' בתוספות (ד"ה וצ"דו).

³ תנן במסכת גיטין (דף ל"ו), שהלל תיקן פרוזבול, לפי שראה שנמנעו העם
מלהלוות מפני השזיעות המשמטות, ועוצרים על מה שכתוב 'השמר לך פן יהיה
דבר בלצנך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה וגו'. לפיכך עמד
והתקין תקנה שלא תשמט, שיהא מוסר שטרותיו לצית דין וכותב עליהן פרוזבול.
זה גופו של פרוזבול; 'מוסר אני לכם פלוני ופלוני הדיינים שבמקום פלוני, שכל
חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כל זמן שארצה', ותו לא משמטת ליה שביעית,
משום דלא קרינא ציה 'לא יגוש', שאין חובע חובו אלא בית דין. ובגמרא גיטין
מוקמינן לה בשביעית בזמן הזה שהוא רק דרבנן.

ואמרינן התם, אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע, אבל אם אין לו קרקע ללוה
לא כתבין ליה. וטעם הדבר משום דהלוואה דלא שכיחא היא דמסתמא אין אדם
סומך אלא על קרקע הלוה, וכשאין לו קרקע לא תיקן הלל פרוזבול.

² תנן במס' קדושין (דף כ"ו), נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש
להם אחריות בכסף בשטר ובחזקה. שהמטלטלין אין נקנין אלא במשיכה, וקרקע

בחרוב ובשקמה שצילם מרובה וקשין לשדה, קוצץ כנגד ה'משקולת' וחוט האמרכולין שבונן חומה ותולין בה משקולת של אברו, דהיינו כל מה שנוטה לתוך שדהו.

אילן הנוטה על גבי שדה בית השלחין, קוצץ כל האילן (אפילו אינו חרוב ושקמה) כנגד המשקולת, לפי שהצל רע לבית השלחין.

ומסיים המשנה, **אבא שאול** אומר כל אילן סרק, קוצץ כנגד המשקולת.

ונסתפקו בגמרא בדברי אבא שאול, האם קאי על **רישא** דאמר תנא קמא באילן הנוטה לשדה חבירו שקוצץ מלא מרדע ואפילו אילן סרק, חוץ מחרוב ושקמה שקוצץ כנגד המשקולת. ועל זה אמר ליה אבא שאול, כל אילן סרק נמי קוצץ כנגד המשקולת.

או **אסיפא** קאי דקאמר תנא קמא דבבית השלחין קוצץ כל האילן כנגד המשקולת – ואפילו אילן העושה פירות. ואמר ליה אבא שאול דרך כל אילן סרק הוא קוצץ כנגד המשקולת, אבל אילן העושה פירות אינו קוצץ אלא כנגד מלא המרדע ותו לא.

ופשטוהו מדשנינו בברייתא, בית השלחין, **אבא שאול** אומר כל האילנות כנגד המשקולת, מפני שהצל רע לבית השלחין. הרי מבואר דאבא שאול מודה בבית השלחין דקוצץ כל אילן כנגד המשקולת, ואפילו אילן עושה פירות. ועל כרחק דדבריו במשנתנו ארישא קאי בשדה שאינו בית השלחין, דלתנא קמא אפילו אילן סרק אינו קוצץ אלא מלא המרדע, אבל אבא שאול סבירא ליה שאילן סרק לעולם קוצץ כנגד המשקולת.

ואמר **רב אשי**, דמדברי אבא שאול במשנתנו גופא יש לדייק כן, דקאמר 'כל' אילן סרק כנגד המשקולת. ובשלמא אם קאי על הרישא, דקאמר תנא קמא דרך חרוב ושקמה יכול לקצוץ כנגד המשקולת, ואבא שאול בא להוסיף דגם באילן סרק הדין כן, מובן הא דקאמר 'כל', שהרי לטפויי אתא על חרוב ושקמה דקאמר תנא קמא. אלא אי אמרת אסיפא קאי, דבבית השלחין קאמר תנא קמא דקוצץ כל אילן כנגד המשקולת, ובא אבא שאול לומר דרך באילן סרק הדין כן, מאי 'כל' דקאמר הא לגרועי אתא, אלא שמע מינה דארישא קאי.

אילן שהוא נוטה לרשות הרבים

תנן במשנתנו, אילן שהוא נוטה לרשות הרבים; **לתנא קמא**, קוצץ מן הענפים התחתונות כדי שיהא גמל ורוכבו עובר תחת העליונות.

ועד כאן לא פליגי רבי ורבן שמעון בן גמליאל, אלא דמר סבר יש ברירה ומר סבר אין ברירה. אבל אם היו כל שרשיו בחוץ לארץ, לכולי עלמא כל הפירות פטורין מן המעשר – ואפילו האילן עומד בתוך ט"ז אמה לארץ ישראל, ולא אמרינן שמן הארץ ינק.

תירצו, דאיירי הברייתא כגון דמפסיק צונמא באמצע השרשים בין ארץ ישראל לחוץ לארץ, שאין שני הצדדין יכולין לינק זה מזה. והכי נמי אילו היה האילן עומד כולו בחוץ לארץ וצונמא מפסיק (ושרשיו לא היו להם וניקה מארץ ישראל) היו פירותיו פטורים מתרומות ומעשרות.

ואף שצונמא מפסיק מכל מקום סבירא ליה לרבי דהוה טבל וחולין מעורבין זה בזה, משום דהדרי ערבי, שהרי האילן נעשה אחד למעלה בעביו. ובהא נחלקו; **רבי** סבר אוירא מבבל, דאף על פי שבתוך הקרקע הם כשני אילנות, הואיל ולמעלה באויר העולם נעשה אחד מתערבין יונקותיו, לכן הם חולין וטבל מעורבין זה בזה. ורבן שמעון בן גמליאל סבר האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי, ואין האויר מבבל כיון שהניקה מופסקת.

• תנן במשנה לעיל (דף כ"ה ע"ב), מרחיקין את האילן מן הבור כ"ה אמה. ולבאורה קשה לעולא דאמר שאין האילן יונק אלא ט"ז אמה ולא יותר. תירץ **אביי**, דאמנם שרשים הולכין הרבה עד כ"ה אמה, ומכל מקום אינו מכחיש שדה חבירו ביניקתו אלא עד ט"ז אמה, הלכך ביותר מזה לאו גזלן הוא.

• כשבא **רב דימי** לבבל אמר, שריש לקיש שאל מרבי יוחנן באילן הסמוך למיצר בתוך ט"ז אמה, מה דינו. ואמר לו **רבי יוחנן**, גזלן הוא ואין מביאין ממנו בכורים, והיינו כשיטת עולא.

אבל כשבא **רבין** אמר בשם **רבי יוחנן**, דאחד אילן הסמוך למיצר, ואחד אילן הנוטה נופו לתוך שדה של חבירו, מביא בכורים וקורא. שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ – שהתנה עמהם שלא יקפידו על כך. ולפי זה חולק רבי יוחנן על שיטת עולא.

אילן שהוא נוטה לשדה חבירו

תנן במשנתנו דיני אילן שהוא נוטה לשדה חבירו:

בסתם אילן הנוטה על שדה, קוצץ הענפים עד גובה מלא מרדע (מלמד בקר) על גבי המחרישה, שלא יעכבוהו מלהוליד מהרשתו שם.

והא דנתחדש בברייתא יותר ממה דשנינו כבר במשנה שיכול לקצוץ 'מפני הטומאה', ביארו בגמרא דמשנתנו הוה אמינא שהחשש הוא רק שמא יביא עורב טומאה ויזרקנו על האילן, ומתוך שענפיו רבים הטומאה עומדת שם ואינה נופלת לארץ, ובני אדם עוברים תחתיה. ואי לא חיישינן אלא להכי, הוה סגי ליה לקוץ הענפים אחד אחד מבינתים כדי להרחיק אויר ביניהם ולא תעמוד שם טומאה. קא משמע לן הברייתא שהחשש הוא משום אהל טומאה, הלכך אפילו לא נותר בו אלא ענף אחד, מוסיק הוא את הרבים.

הדרן עלך פרק לא יחפור

דף כ"ח ע"א

פרק שלישי – חזקת הבתים

חזקת ג' שנים

תנן במשנתנו דיני 'חזקה', שאם החזיק אדם בקרקע, וערערו עליה בעלים הראשונים שגזלן הוא, והמחזיק אומר 'מכרת לי, ואבד שטרי', בכמה שנים חזקתו מועלת לו להמחזיק שאין צריך להביא שטר ראיה שאכן קנהו:

בתים, בורות, שיחין, מערות, שובכות, מרחצאות, בית הבדין, בית השלחין ושהמעין בתוכו, שמשקים אותה ממנו תדיר ועושה פירות תדיר, ועבדים, וכל דבר שעושה פירות תדיר, חזקתן ג' שנים מיום ליום ולפי שכשאמר ג' שנים לחזקה, כל הראוי לצאת ממנה בג' שנים אמרו.

שדה הבעל המסתפקת במי גשמים ואינה עושה פירות אלא פעם אחת בשנה, חזקתה ג' שנים ואינה צריכה מיום ליום. ונחלקו תנאי בכמה זמן היא חזקתה:

לרבי ישמעאל, ג' חדשים אחרונים של שנה ראשונה, וג' חדשים ראשונים של שנה אחרונה, ושנה אמצעית שלימה, הרי סך הכל י"ח חודש ולפי שיש הממחרים לזרוע לפני ראש השנה, וכיון שהחזיק בה סוף שנה ראשונה ג' חדשים ויש לו עדים שזרעה באותן ג' חדשים, וכן בג' חדשים ראשונים של אחרונה, הרי זו כחזקת שלש שנים רצופות.

^פ שדין קרקע, ויתבאר עוד לקמן דף ל"ז ע"א.

^י שאין לך אדם הרואה את חצירו שזרע את שדהו לאכול פרי העשו לשנה ושוקק.

לרבי יהודה, קוצץ כדי שיהא גמל מעון פשתן או חבילי זמורות יכול לעבור.

לרבי שמעון, קוצץ כל האילן כנגד המשקולת, מפני הטומאה.

• **לריש לקיש** הא דקאמר **תנא קמא** דקוצץ מן הענפים כדי שיהא גמל עובר ורוכבו, ואף שחוזרין וגדלים לאחר זמן, היינו משום דסבירא ליה דבניזקין בתר אומדנא דהשתא אזלינן, ואין חוששין לנזק העתיד לבוא.

והוא תלוי במחלוקת תנאים, ומשנתנו אויל **כרבי אליעזר**. דתנן, אין עושין חלל תחת רשות הרבים, כגון חפירת בורות שיחין ומערות. ו**רבי אליעזר** מתיר אם תקרתה חזקה כל כך בכדי שתהא עגלה מהלכת ומעונה אבנים. ואף על גב שסופה שתתליע ותפחת, סבירא ליה לרבי אליעזר דמותר משום דאזלינן בתר אומדנא דהשתא. אבל לתנא קמא אסור לחפור כלל אף דהשתא היא חזקה, שמא לעתיד יפחת.

אבל **רבי יוחנן** אומר, דאפילו תנא קמא דהתם, מודה הכא באילן הנזמא שאינו קוצץ אלא הענפים המעכבים עכשיו לגמל ורוכבו, אף על גב שחוזרין וגדלים לאחר זמן. דרק בחפירה תחת רשות הרבים דוימנין דמפחית ולא אדעתיה, אסור לחפור תחת רשות הרבים. אבל הכא, הרי כל ענף וענף בשעה שיקדים ויצמיח, יקצצנו.

• בשיטת **רבי יהודה** שקוצץ כדי שיעבור גמל מעון פשתן או חבילי זמורות, נסתפקו בגמרא האם שיעורו מרובה משל תנא קמא, או שהוא פחות.

ופשמו דודאי שיעורו פחות משל תנא קמא. דאי סלקא דעתך דשיעור דרבנן הוא פחות מזה, אם כן לרבי יהודה כשיבא גמל מעון פשתן האידך יעבור.

ואין להקשות להיפוך דאם שיעורו של תנא קמא מרובה, לרבי יהודה מה יעשה רוכב גמל כשיצטרך לעבור תחת האילן, דיש לומר שהרוכב יכפוף עצמו וכך יוכל לעבור תחתיו.

לרבי שמעון קוצץ כל אילן מפני הטומאה

בשיטת **רבי שמעון** דאמר שיכול לקצוץ כל האילן כנגד המשקולת מפני הטומאה, הוסיפו בברייתא דהוא 'מפני אהל הטומאה' – שמא יפול כזית מת אצל האילן, והרי הענפים המרובים מאהילין עליו ועל עוברי הדרכים ומביאים עליהם את הטומאה.

דף כ"ח ע"ב

• תנן לקמן (דף מ"א) ד"כ"ל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה, שאם אמר לו המרא קמא מה אתה עושה בתוך שלי, ואמר לו המחזיק 'לא אמר לי אדם דבר מעולם', ולא אמר לו 'אתה מכרת לי', אינה חזקה. ולכאורה קשה, דאם אמרין דעל ידי חזקת ג' שנים יוצא מרשות המוכר, אם כן אף חזקה שאין עמה טענה תהא חזקה י.

תירצו, דמעמא מאי אמרין שלש שנים מוציא מחזקת מרה קמא, משום דאמרין דלמא כדאמר המחזיק 'לקחתיה ממך'. אלא כיון שהמרא קמא אומר 'גזלתיה ממני', ואין אנו יודעין האמת עם מי, אתיא חזקת שלש שנים ומוקי לה ברשותיה דמחזיק, ואמרין דלמא קושטא הוא דקאמר. אבל בלא טענה, מהיכן קנאה בשביל אכילת שלש שנים י.

• הקשה רב עזריא, אם ילפינן לחזקה משור המועד, אם כן כשמיחה המערער בתוך ג' שנים לפני עדים שלא בפני המחזיק, ואמר 'דעו שפלוגי מחזיק בקרקע שלי בגזילה', לא תיהוי מחאה. דומיא דשור מועד דכשמועדין ששורו נגחן, בשלש פעמים שהעידו שלא בפניו אינו נעשה מועד. דכמו דהעדאה של שור המועד היא התראה לשמור שורו, אף המחאה התראה היא ללוקח להזהר בראיית זכותו ושומר מכירתו י.

תירצו, נהי דגמרין שלש שנים משלש נגירות כי היכי דהני מפקי השור מחזקה הראשונה, הני נמי מפקי השדה מחזקתה הראשונה, אבל אין ללמוד מחאה מהעדאה שיהא צריך להיות בפניו דוקא. דהתם כיון דהעדאה לחייבו ממונן על נגירותו היא

לרבי עקיבא, אינו צריך אלא חודש בראשונה, וחודש באחרונה, וי"ב חודש באמצע, הרי סך הכל י"ד חודש י.

אמר רבי ישמעאל, במה דברים אמורים שצריך י"ח חודש לשדה בית הבעל, בשדה לבן – תבואה, שכל פירותיה נלקטין בפרק אחד לפיכך צריך ג' שנים. אבל בשדה אילן שפירותיה נלקטים לפרקים – ענבים בפרק אחד, זיתים בפרק אחד, ותאנה בפרק אחד, אם כנס את תבואתו ויין של גפנים, ומסך את זיתיו, וכנס את קייצו ותאנים ליקט ויבשן בה ועשה קציעות והכניסן לביתו, הרי זו חזקה [אפילו בשנה אחת] כאילו הן ג' שנים.

לימוד חזקת ג' שנים משור המועד

רבי יוחנן אמר, שמעתי מהולכי אושא שהיו אומרים, דילפינן לחזקה בקרקע שהיא ג' שנים, משור המועד. מה שור המועד כיון שנגח ג' נגירות נפק ליה מחזקת תם וקם ליה בחזקת מועד, הכי נמי כיון דאכלה ג' שנים נפק לה מרשות מוכר, וקיימא לה ברשות לוקח.

• אין להקשות דמה שור המועד עד נגיחה רביעית לא מייחייב לשלם אלא חצי נזק, אף כאן עד גמר שנה רביעית לא יהא חזקה י.

דהרי התם מכי נגח שלש נגירות באמת כבר הוי מועד, ונגיחה רביעית בעינן רק משום דאי לא נגח לאחר שהחזק, על מה ישלם. אבל הכא כיון דאכלה ג' שנים, כבר קיימא לה ברשותיה.

¹ ויתבאר לקמן דף ל"ו צמאי פליגי. ועוד יתבאר שם דרזנן פליגי על רבי ישמעאל ורבי עקיבא, וביטול רזנן גם כן נחלקו שם אמוראי ויתבאר שם.

² שגלתה סנהדרין לאושא, כדאמרין במס' ראש השנה (דף ל"א). עשר גלויות גלתה סנהדרין כו' מיצנה לאושא מאושא כו'.

³ לכאורה לפי הלימוד משור המועד, לא היה צריך אלא ג' אכילות ולא ג' שנים. ומכל מקום צית השלחין, שעושה פירות חדיר, לכולי עלמא צעין שלש שנים מיום ליום, ולא סגי ליה באכילת שלשת מיני ירקות ואפילו בחד ירחא. והיינו משום כיון שאין פירותיה פוסקין, כולה שמה לחדא אכילה חשיבא לה לאכילת, ואין דרך להשכיר צית או צית השלחין לפחות משנה, הילכך שלש שנים לענין חזקה דידה כשלש נגירות לענין חזקה דשור המועד; רשב"א לקמן ע"ז ד"ה לרבי ישמעאל.

⁴ כשם ששור המועד כיון שנגח שלש נגירות יא' מאותה חזקה של תמות, אף כאן יא'ה שדה זו מחזקה של מוכר. וכיון שיא'ת מחזקת המוכר עליו להציא ראייה שלא מכרה שהרי זה מוחזק ועומד; רמב"ן.

⁵ כלומר, אף על פי שיא'ת מחזקה של תמות לא נכנס לחזקה של מועדות עד פעם רביעית, הכי נמי לא נכנס שדה זו בחזקת הלוקח עד שנה רביעית, אף על פי שיא'ת מרשות המוכר והיאך הוא נאמן לגמרי; שם.

⁶ כלומר, מאחר שיא'ת מרשותו של מוכר למה צריך זה לטענה, הא ודאי אינו צריך לטענה אלא כשיש לו למערער עדים או הודאה שהיא שלו, וזו כבר יא'ת מרשותו; שם.

⁷ כלומר, אם לא לקחה זה, ודאי מאיליה לא יא'תה מרשותו. לפיכך צריך לטענה, שאם לא טען, לא לקחה, נמא'ת שהיא ברשותו של ראשון; שם.

⁸ כלומר, בשלמא אי לא משור המועד גמרין, דלמא טעמא משום דטפי מחלת שנים קפיד אינש וכיון דלא קפיד ודאי מכרה, והאי דמחה אף שלא בפניו הא קפיד. אלא אי משור המועד גמרין, מה החס בפניו צעין, דליעודי גבירא אחי וכל שלא בפניו לא מיעד, מימר אמר אי אמריתו לי הוה מודהרנא ציה, הכא נמי יימא אי מחית צי הוה מודהרנא בשטרי.

ואין להקשות דהא קיימא לן דחזקה שלל בפניו הויא חזקה, ואמאי לא אקשינן 'חזקה שלל בפניו לא תהוי חזקה', דהיא היא דומיא דשור המועד. דאיכא למימר בשלמא חזקה שלל בפניו דהויא חזקה לא קשיא ליה, דמילתא דעבידא לאגלויי היא דעביד איניש לשאל לעוברין ושצין מי מחזיק בשלו. אבל מחאה דמיא לשור המועד, וכל שלא בפניו לאו כלום הוא, דאמר לא ידענא דנגח דאינטריה, והכא נמי לא שנה, הואיל ומשור המועד גמרת לה; שם.

אבל קשה, דאם כן אס אכל אספסתא בג' חדשים, שעקרה בסוף כל חדש זורע אחרת, יהא חזקה, שהרי יש כאן ג' אכילות שלמות.

תירצו, דמאן 'הולכי אושא' דאמר רבי יוחנן לעיל להא מילתא בשמם, **רבי ישמעאל** הוא. ואין הכי נמי דלרבי ישמעאל כן הוא דהוה חזקה בשלש לקיטות. דתנן במשנתנו, רבי ישמעאל אומר במה דברים אמורים בשדה הלבן. אבל בשדה אילן, אם כנס את תבואתו ומסך את זיתיו וכנס את קייצו, הרי אלו ג' שנים של חזקה.

שיטת רבנן בחזקת ג' שנים

אלא דקשה לרבנן דלית להו הא דרבי ישמעאל דבשדה אילן אם כנס את תבואתו ומסך את זיתיו וכנס את קייצו הוה חזקה, אם כן אי אפשר שלמדו חזקת ג' שנים משור המועד. ומבאר הגמרא מנא להו דחזקה הוה בשלש שנים:

רב יוסף רצה ללמדו מקרא דכתיב **שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום**, שהרי ירמיה הנביא עומד בשנה העשירית לצדקיהו, והיה מזהיר את לוקחי שדות לכתוב שטרות ולהעמיד עדים בחתימתם כי יגלו מן העיר בשנת אחת עשרה כשנלכדה העיר ולא יחזיקו במקח שלש שנים אלא עשירית ואחת עשרה. וכשיחזרו המוכרים להוציא מידכם בשביל שלא חזקתם ג' שנים, תוציאו שטרותיכם ותקיימו בידכם. אלמא בהני תרתי שנין לא הוי חזקה, מכאן לחזקה שאינה פחותה משלש שנים.

דף כ"ט ע"א

אבל דחה **אביי**, דלמא לעולם חזקה הויא בשנה אחת, ועצה טובה קא משמע לן הנביא שיהא שטרו בידו מוכן לראיה ולא יזקק לעדים כשיעוררו עליו. דאי לא תימא הכי, הרי שלח ירמיה לאותן שהיו בכבל שגלו עם יכניה י"א שנה קודם גלות צדקיהו,

¹⁰ כתב רש"י, דלא פירש לי מהיכן, אלא הכי גמירי שהוא היה צאטו הזמן.

¹¹ בלמא לי הוי צעי הוה אמר רבנן כרבי יהודה סבירא להו, דלא נעשה מועד כשקירב נגיהומיו. אלא משום דרבי ישמעאל ורבי עקיבא בלמוד סבירא להו דיש חזקה בפחות מג' שנים מיום ליום, ויחידאי נינהו ושום חנא לא סבר כוותיהו, משום הכי מהדר לאשכחאי טעמא דלית נמי כר' מאיר; תוס' רי"ד.

¹² היה כלוא בחצר המטרה, כדכתיב בספר ירמיה, ושם נאמר לו 'הנה חנמאל בן שלום וגו'', וכתיב בהיה עניינא 'שדות בכסף יקנו וכחזו בספר וגו'.

¹³ אבל בשלש שנים הוה חזקה, דכיון דהוה צעש ולא הוה צעשית, שמע מינה דעד עכשיו לא הוה חזקה סגי להו. אבל מכיון שנכנסו צעש חו לא מוסק להו חזקה ואינא צעשית שטר; רשב"א.

באה, ולהעמיד שורו בחזקת מועד, בעינן העדאה בפני בעלים, שידעו למעון ולהכחיש העדים ולהביא אחרים להזימן. אבל מעמא דמחאה הוה להתרות בו להיות זהיר בזכויותיו, כיון שבעלים ראשונים טוען שבגזילה היא בידו. הלכך אפילו שלא בפניו נמי איתה, דהרי חברך חבא אית ליה וחברא דחברך חבא אית ליה, ויאמרו זה לזה שהבעלים הראשונים טוען שפלוגי בגזילה יושב בה, והדבר בא לאזניו, ואינו יכול לומר אילו שמעתי הייתי זהיר בראיית זכותי.

• נחלקו תנאי במס' בבא קמא מה הדין בשור שנגח ג' פעמים ביום אחד; **לרבי יהודה**, אינו מועד אלא כשנגח בג' ימים, אבל בג' פעמים ביום אחד לא נעשה מועד. **לרבי מאיר** הוה מועד, וכל שכן הוה דאם כשריחק נגיהותיו הוה מועד, כל שכן דכשקירב נגיהותיו הוה מועד.

ובשלמא **לרבי יהודה** אתי שפיר, דהכא ג' שנים הוה דומיא דג' ימים, ולכן צריך ג' שנים לחזקה.

אבל **לרבי מאיר** דאפילו נגח ג' פעמים ביום אחד הוי מועד, לכאורה קשה דהכא נמי נימא דאם אכלה תלת פרי בחד יומא, כגון תאנה שאינה מתבשלת הכל בזמן אחד, אלא לפעמים חלק מתבשל בבוקר וואכל אז כל מה שהיה ראוי באותה שעה, וחלק אחר באמצע היום, ועוד חלק בערב, הכי נמי דהויא חזקה.

תירצו, דבעינן שיהא דמי לשור המועד דבעידנא דאית ליה הא נגיהה ליתא להא נגיהה. והכא נמי בחזקה צריך להיות דבעידנא דאיתא להאי פירא ליתא להאי פירא. מה שאין כן בתאנה שבשעה שאוכל הראשונות גם האחרים קיימים ואלא שלא נתבשלו, לכן לא הוה כאכילה חדשה, ולא נחשב אלא לאחת.

ואין להקשות דאכתי בצלף שפרי שלא ניכר בו היום נגמר לסוף ג' ימים, אם כן אם אוכל שלש מהם בג' ימים ליהוי חזקה. דיש לומר, דאף בצלף פירא דעתידי ליגמר בשלש ימים כבר איתיה עכשיו ואלא דקטן הוה הרבה ואינו ניכר, ורק מוגמר הוה דלא קא גמר עד ג' ימים, הלכך אינו דומה לשור המועד שבזמן נגיהה הראשונה ליכא לנגיהה שניה כלל.

ואף ב'אספסתא' (ומין זרע הוא לעשב בהמות) שהוא נגמר בסוף שלשים יום, ועוקרין אותו וזורעין אחר במקומו, ובתוך שלשים יום גוזזין אותו שלש פעמים, לא הוה חזקה. דכשגוזז אותו בתוך שלשים יום אינו תולש כל העשב, אלא שגוזז מקצתו כשגדל קצת ושוב כשגדל קצת, ואין זו אכילת כל הפרי.

אלא אמר רבא, דהטעם דבשלש שנים הוה חזקה, הוא משום דשנה ראשונה מיוחדת אינשי בשטריה שלא יאבד, וכן שנה שנית ושלישית. אבל יותר מזה אין אדם נזהר בשטרו. ולכן לאחר שלש שנים שהיה בה המחזיק, נאמן למעון שקנאו מבעלים הראשונים, ואין צריך להביא שטר ראיה שאכן קנאו.

הקשה לו אביי, דאם כן מחאה שלא בפניו לא תיהוי מחאה. שהרי יכול המחזיק לומר אם היית מוחה בפניי הייתי מזדהר בשטרי יותר מוג' שנים, וכיון שלא מחית בפני, לכן לא נזדהרתי בשטרי. תירץ רבא, דיאמר לו המרא קמא, חברך חבא אית ליה, וחבא דחברך נמי חבר אית ליה, ובודאי נודע לך שמחית. ואם היתה לקוחה בידך כדברך, היה לך להזהר בשטריך יותר מוג' שנים.

אכילת ג' שנים רצופות

אמר רב הונא, שלש שנים שאמרו דבכך הוה חזקה, הוא דוקא כשאכלן ג' שנים רצופות בלא הפסק בינתיים. אבל אם הניחה שנה שניה, ואחר כך אכלה עוד שתי שנים – שלישית ורביעית, אינה חזקה. דמצי אמר בעל השדה להמחזיק בה, האי דלא מחיתי היינו משום שהנחת אותה שנה שניה, וגלית אדעתך דלאו דידך הואי, והלכך לא זרעת אותה.

ואף דבמשנתנו כבר תנן ד'חזקתן שלש שנים מיום ליום', מכל מקום איצטריך רב הונא לאשמעינן דינו. דמשנתנו לבד דקתני 'מיום ליום' הוה אמינא דהוה רק למעוטי דלא סגי בשנים מקומעות אלא צריך ג' שנים שלימות וכי היכי דקתני סיפא שדה הבעל חזקתה שלש שנים ואינה מיום ליום, אלא ג' חדשים בראשונה וג' חדשים באחרונה וי"ב באמצע, אבל לעולם יתכן דמהני אפילו כשהשנים הם מפורזות, קא משמע לן רב הונא ד'מיום ליום' דוקא קתני, ולמעוטי מפורזות.

שאין להם פנאי למחות, ועל מה סומך התנא לשנות חזקה של שלש שנים; ריב"ב א.

והנלקו הראשונים ציבורי, דלכאורה אף שמונן הדבר למה אין למחזיק השטר ראייה שאכן קנאו, אבל סוף סוף האין מויליין הקרקע מחזקת בעליה על פי טעמנו של זה והרי אין לו ראייה.

וכתב הרמב"ן (לקמן דף מ"ב ע"א), דטעמא דחזקה לאו משום איזהורי ידיה בלמוד, אלא כיון דהאי שתיק רגלים לדבר שאכן מכרו, אלא שבחוק שלש אמרינן ליה למחזיק אחי שטרך, ולאחר שלש כיון דלא מזדהר בה טפי, אחרע ליה האי טענה ואמרין לא לחסם שטרך.

אבל מדברי הרא"ש (סי' א') משמע, דתקנת חכמים הוא שחקנו שאם יציא עדים שאכלה שלש שנים בשופי, אין צריך להראות שטרו יותר, והוא מפני תיקון העולם [ועי' קצות החושן סי' ק"מ סק"ב].

ואמר להם בנו בתים ושבנו ונטענו גנות ואכלו את פריהן כי לא תצאו משם עד מלאת לבבל שבועים שנה, ולמה ליה להזהירם על זאת, אלא עצה טובה הוא משיא אותם, והכא נמי אולי עצה טובה בעלמא היא.

ויש להביא ראיה דכל עצמו היה יגיע ליעצם עצה טובה, דקאמר להו נמי מקום גניות שטרותיהם היכן הם מתקיימים יותר, דכתיב ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים, וודאי אין זה אלא עצה טובה.

אלא אמר רבא שמעמם דרבנן דבשלש שנים הוה חזקה, הוא משום דשנה ראשונה מוחל אדם על פירות קרקעו לאדם האוכלן, וגם שנה שניה מוחל, אבל שנה שלישית אין אדם מוחל. ולפיכך, אם הניחו הבעלים לאדם להחזיק בשדהו שלש שנים מבלי למחות בו, סימן הוא שהמחזיק קנה אותה ממנו.

אבל הקשה עליו אביי, דאם כן שאדם מוחל על שתי שנים של אכילת פירות, באופן שהקרקע חוזר לבעלים ראשונים כגון כששלא החזיק בה אלא שתי שנים, לא יהא צריך לשלם על הפירות שאכל, שהרי מוחלן לו הבעלים. ולמה אמר רב נחמן לקמן גבי מחזיק בקרקע חבירו, והביא המחזיק עדים שהיה בקרקע רק שתי שנים ולא יותר, שחזור הקרקע לבעלים וגם הפירות שאכל אותן שתי שנים.

רצה רבא לומר, שמעמם דרבנן דבשלש שנים הוה חזקה הוא משום דשנה ראשונה אין אדם מקפיד על זה שיורד לתוך שדהו בלא רשותו, ומיהו אינו מוחל הפירות, וכן שנה שניה. אבל שנה שלישית מקפיד אדם על זה שיורד לתוך שדהו, הואיל ושילש באוולתו ליכנס בלא רשות הבעלים. וזה ששתק ולא מיחה שלש שנים, הרי זה סימן שודאי מכרו לו.

אבל הקשה עליו אביי, אם כן אלו דבי בר אלישיב שמקפידים אפילו על מי שעובר על מצר שדותם, וכי יהא חזקה לאלתר למוי שיורד לנכסיהם, הואיל ולא מיחו. ואין לומר דבאמת כן הוא, דאם כן נתת דברך לשיעוריקי.

לא משום דבי בר אלישיב בלמוד, דאינהו לא הוו רוצה דעלמא, ומשום אינהו בלמוד לא מפליגינן תקנתא או מילתא דהוי לשאר עלמא. ואלדרכא מהאי טעמא דנתת דברך לשיעוריקי, הו"ל לרצא למימר דאפי' דבר אלישיב לא מחזיק עלייהו בפחות משלש שנים, דכל מדת חכמים קי הוא שמתקנין על דרך הרוב ודרך הכלל, לא על דרך הפרט; חידושי הראשב"א.

אלא הכי אקשינן, דהא בקפידא תליא מילתא ואין הדעות שוות בזה כלל, כי יש מקפיד ציוס אחד, יש בחודש, יש בשנה, ורוצה קפדי בפחות משלש שנים אלא

הקשה רב יימר לרב אשי, הא הני שוכרים נוגעין בעדותן הן, שהרי כבר שילמו שכירות להמחזיק, ואם לא יעידו שהבית שלו הוא, ויוציאו הבית מתחת ידו יצמרכו לשלם עוד הפעם שכר ביתם להמרא קמא.

אמר לו רב אשי, דיינין שאינן בקיאיין בדין, דייני הכי לקבל עדות אלו אם כבר נתנו שכר הבית למשכיר, דמעותם בכי האי גוונא לא איירי רבא. אלא עסקינן כגון שהם אוהזים בידם שכר הבית ושואלים מבית דין למי ליתנו, ומעידים שדרו בבית זה מכח המחזיק ג' שנים ביום ובלילה.

דף כ"ט ע"ב

• **מר זוטרא** סבירא ליה, דאף על גב דבעו כל הנך אמוראי לעיל ג' שנים רצופות, אפילו הכי אין מחייבין את המחזיק להביא עדים שיעידו בפירוש על כל הימים והלילות, אלא יעידו סתם שראוהו דר ג' שנים. ומסתמא אם בימים דר בבית, אף בלילות דר בו.

רק אם המערער טוען חבא עדים שדרת בלילות, טענתו טענה וצריך שיבואו עדים של לילות וימים. דכיון דמעיין טענת ברי שאני ראיתיו שלא דר בלילות בביתי ולכך לא מחיתי, אין חזקתו חזקה. ולכך צריך המחזיק שיביא עדים שדר ביה ג' שנים בין ביום בין בלילה, ועל ידי זה מכחישו להמערער שאכן היה לו למחות.

ואף על גב דסבירא למר זוטרא שאין בית דין טוענין כן להמרא קמא, מודה הוא דהיכא דהמערער הוא רוכל המחזר בעיירות למכור קישומי נשים ואינו חוזר לעירו כי אם לזמן ארוך, דאף על גב דלא טעין שהמחזיק יביא עדים שהוא דר בה רצופות יומם ולילה, אנן טענינן ליה. דחיישינן דמשום שהבעלים לא קביע בעיר החזיק זה בביתו, וכי הוה בא הבעלים לעיר היה המחזיק יוצא מן הבית, נמצא דבאמת לא ידע זה המערער מעולם שהחזיק זה בביתו, ולכך שתק ולא מיחה. הלכך יביא המחזיק עדים שלא יצא מן הבית כל שלש השנים, אפילו לילה אחת.

• אף על גב דבעי **רב הונא** שיחזיק שלש שנים רצופות יום ולילה, מודה הוא ב'חנונונותא דמחוזא' – חנויות שמוכרין בהן לחם ויין, דאי טעין המערער שיביא עדים שדר בו בלילות שאין

אמר **רב חמא**, מודי רב הונא דדי לו בחזקת אכילת שנים מפוזרות, במקום שנוהגין לזרוע שנה, ולהוביר שנה שלא להכחיש את הקרקע, דהא אחזיק בה כדמחזקי אינשיא.

והחידוש בזה הוא, דאף במקום שיש המובירים שדותיהם ויש שאינם מובירים, והאי גברא מוכרח ונעומדת בין שדות בורות כמותה, הוה אמינא דיכול המרא קמא לומר, אם איתא דדידך הואי איבעי לך למיזרעהי. קא משמע לן שיכול המחזיק לומר לו: (א) איני יכול להושיב שומר לשדה אחת הזרועה בתוך בקעה גדולה, ואכל כשכולן זרועות, שוכרין שומר בין כולם, וגם אין מכניסין שם בהמות כגון. (ב) בהכי נחא לי להובירה, כדי שיעשה טפי בשנה הבאה.

• תנן במשנתנו, דין חזקת הבתים שהוא בג' שנים. ולכאורה קשה, דהרי אין המחזיק יכול להביא עדים שראוהו דר בבית אף בלילות, וכיון שאין לו עדים על הלילות הוה לחו מפוזרות, ואפילו הכי הוה חזקה. ואם איתא לדרב הונא דצריך להיות רצופים, יכול המרא קמא למעון אני ראיתי שלא היית דר בלילות ולכך לא חשתי למחות דגלית אדעתך דלאו דידך הואי ואמאי הוה חזקה? תירצו **בשני דרכים**:

(א) **אביי** תירין, דאלו שמעידים על דירה בבתים הם השכנים שלו, ושכנים כבר יודעין אם היה שם אף בלילות, ואם יטעון ויאמר אייתי לי סהדי דדיירת ביה ביממא ובליליא, יוכלו להעיד לו.

(ב) **רבא** תירין, דאיירי כגון שבאו ב' עדים ואמרו שהם שכרו הבית מן המחזיק ודרו בה ג' שנים ביום ובלילה.

⁶⁰ ומיהו שנה שהוצירה אינה עולה לו למשכון שלש שני חזקה, ולכך לשמור שטרו יותר משלש שנים עד שילקוט שלש שנים.

ואי טעין אידך אני צאתי בתוך שלש ומלאתי שדה ריקס ולכך לא מחיתי, מני אמר לו המחזיק מכל מקום היה לך למחות, שהרי אף על פי שלא זרעתי הייתי עושה זה ניר שאחר הקציר, והיה לך להצין שצביל שלא להכחיש כמה לא חפצתי לזרעה כמנהג שדות העיר.

⁶¹ כדי להצטיט את חזקתך; נמוקי יוסף.

⁶² ולפי זה אינו תירון להמחזיק אלא אם כן בעלי השדות סבצו לשדהו גם כן הוצירו שדותיהם.

⁶³ ולפי זה היינו תירון להמחזיק, אפילו אם השדות סבצומו היו זרועות; רבינו יונה ונמוקי יוסף.

⁶⁴ דבשלמא גבי שדה וכל הנך, אין דרכן לעשות מלאכה צלילה וכשמעמידן עדים על מלאכת ימי שלש שנים הרי זו חזקה. אבל צמים הדך לדור בהן צלילה, וכיון דלית ליה סהדי על הלילות הוה להו מפוזרות.

ולולא דברי רב הונא דבעי ר'אופים, היה אפשר לומר דבכי האי גוונא צבצמים יציא עדים על ו' שנים שדר ביה ציום, ובכך היה חזקה. אבל אם צריך להיות ר'אופים, הרי צריך להציא עדים על הלילות; רשב"א.

גליון קנין תורה

שכונני גוואי

ההוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ביתא. אמר ליה המחזיק, מומך קניתי הבית ואכלתיה שני חזקה, ואבדתי שטרי ואתה לא מחית לי שאזדהר בשטרי. אמר לו המערער, אני הייתי בשכונני גוואי – בחדרים הפנימים היתה עיקר דירתך, והייתי עובר דרך עליך ומשתמש עמך בבית החיצון שדרת בו ברשותי, ולכך לא מחיתי.

באו לדין תורה לפני רב נחמן, אמר ליה רב נחמן למחזיק, לך הבא עדים שדרת בבית לבדך ג' שנים בלא אותו שבא עמך בדין, כדין כל חזקה ג' שנים שצריך להביא עדים שהחזיק בה חזקה גמורה. אמר ליה רבא, וכי הכי דינא, הרי המוציא מחבירו – דהיינו המוכר – שהרי לוקח מוחזק, עליו הראיה. ואם כן על המערער להביא ראיה שנשתמש עמו בבית ולא הוה חזקה ודסבירא ליה לרבא דכיון שראו עדים לזה המחזיק שנשתמש בו שלש שנים, אין לנו לחוש שמו גם זה היה עמו, הואיל ולא שמענו בלתי היום.

דף ל' ע"א

הקשו בגמרא על רבא ורב נחמן, ממעשה דההוא דאמר ליה לחבריה, כל אותן קרקעות שקניתי מאותו אדם ששמו 'בר סיסין' אני מוכר לך. והיה קרקע אחד שהיה נקרא 'דבי בר סיסין', ולא היה ידוע אם קנאה מבי בר סיסין ולפיכך נקראת כך, או כך שמה מעולם וירושה היא לו מאבותיו. אמר ליה המוכר, קרקע זה לא קניתי מבר סיסין, אלא שקוראים לו 'דבי בר סיסין'. באו לדין תורה לפני רב נחמן, והעמידו ביד הלוקח. אמר לו רבא, וכי דינא הכי להוציאה מספק מתחת יד המוכר שהוא מוחזק, הרי המוציא מחבירו – דהיינו לוקח, עליו להביא ראיה וזכות ומאחר שאין לו ראיה יפסיד.

ולכאורה קשיא דרבא אדרבא, שהכא מעמידו ביד המוכר, ובההוא דשכונני גוואי רצה להעמידו ביד הלוקח. וקשיא דרב נחמן

הוששין למענתו. דאף על גב דלא דר בו בלילות חזקה מעלייתא היא, כיון שאין דירתן אלא ביום.

• רמי בר חמא ורב עוקבא בר חמא קנו שפחה בשותפות. אחד מהם השתמש בה שנה ראשונה שלישית וחמישית, והשני השתמש בה שנה שניה רביעית וששית. יצא ערעור עליהם, ובאו לדין תורה לפני רבא. אמר להם רבא, למה עשיתם כן שכל אחד השתמש בה לשנה ואחר כך שנה לשני, כדי שלא יהא לכם חזקה אחד על השני. וכי היכי דלדידכו לא הוי חזקה, לעלמא נמי לא הוי חזקה.

ולא אמרין דלא הוה חזקה, אלא דלא כתוב 'עיתרא' – שטר חלוקה ובעדים שתעבוד לזה שנה ולזה שנה. אבל אם כתוב עיתרא, קלא אית ליה, ולאחר שלש שנים הוה חזקה כיון דאיכא עדים ושטר בין זה לזה.

• רבא אמר, אכלה לשדה כולה חוץ מבית רובע באותו שדה שלא נעבד בו ולא נזרע, קנה כולה חוץ מבית רובע.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע, ולא אמרין כן אלא כשבת זריעה היא, דאמר ליה אי דידך הואי, אמאי לא זרעת והלכך לא מחיתי. אבל אי לאו בת זריעה היא, קני לה אגב ארעא.

הקשה לו רב ביבי בר אבבי, אלא מעתה חלוקה מחבירו צונמא במאי קני לה – באיזו אכילה של שלש שנים הואיל ואינה בת זריעה. וכי אינו קונה אותה בהעמדת שם בהמותיו לרבוץ ולרעות או לשמיחת פירותיו. והכי נמי לא קני לה אגב ארעא, אלא איבעי ליה לאוקומי בה חיותא, אי נמי משטחא בה פירי.

^פ שהמערער יאמר, בשביל שראיתם מחזיקים בדילוג לא מחיתי, שהייתי סבור לך אחס עושים, שאתם יראים להחזיק שנים רגילות.

^פ כדאמרין לקמן (דף מ"א:) שלש לקוחות מטטרפות, אמר רב וכולן בשטר. אלמא אמר רב דאף על גב דכל אחד אין מחזיק אלא שנה אחת, מטטרפים שלש השנים לחזקה משום דמכח שטר קאמו, הכא נמי לא שנה. והיינו טעמא דהויא חזקה, לפי שהיה לו למערער למחות בזה שלש שנים, ואינו יכול לומר בשביל שראיתי מחזיק בדילוג לא מחיתי שהייתי סבור לך אחס עושים שאתם יראים להחזיק שנים רגילות, שהשטר מוכיח שלא בשביל כן עושים אלא שעל מנת כן חלקו שכן יהיו משתמשים.

ומציא הרשב"ם יש מפרשים, דכיון דקלא אית ליה והיה לו למחות מיד ולא מיחה, לאלתר הויא חזקה, דכמי שמכרה להם צפניו דמי שהרי הניחם להציא עדים ולכתוב עליה שטר חלוקה ושחק. אי נמי דלא הוה חזקה רק אחר שש שנים, כיון דאיכא תרתי, שני חזקה מפחיתות ועיתרא, איכא קלא, וחזקה גמורה דמי דהיה לו למחות ולא מיחה. אבל כתב הרשב"ם דאין נראה לו כלל, אלא משלש שנים ראשונות הויא חזקה.

אמר ליה המחזיק, והא יש לי עדים דבכל שנה היית כאן למשך שלשים יום. אמר לו המערער, באותן שלשים יום הייתי מרוד בשוק למכור סחורתי ולקנות אחרת, ולא ידעתי שאתה דר בבית¹ ונכונן שיש לו בית אחר באותה העיר שהיה מתאכסן שם כל ל' יום.

אמר רבא, מענתו של המערער מענה הוא, משום דעביד איניש דכל שלשים יום הוא מריד בשוקא.

דף ל' ע"ב

מפליגא זבינתא דזבנה מינך

ההוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא, אמר לו המחזיק, מפלוגי קנתייה שאמר לי בשעת המכירה שקנאה ממך. אמר לו המערער, הרי אתה מודה שקרקע זו שלי היתה מתחילה, ואתה לא קנית אותה מומני, לך מהקרקע שלי, לאו בעל דברים ידידי את.

אמר רבא דינא קאמר ליה המערער, ומוציאין הקרקע מיד המחזיקי.

אז יש לאוקים המעשה דאיידי בשעת חירוס ואפילו בלוחה מדינה, כמבואר לקמן דכזי האי גוונא לא הוה חזקה, וכן פירשו הגאונים כפי ר"ם.

אבל במקום שהשיירות מלוות וליכא חירוס, לא מצי טעין הכי. דקיימא לן לקמן (דף ל"ח:) מחזיקין בנכסי זורח, משום דמחאה שלא בפניו היא מחאה. ואי טעין 'לא ידעתי שהחזיק איש פלוני בקרקע שלי ולכן לא מחיתי', אינו נאמן. דכי היכי דאמרין מחאה שלא בפניו היא מחאה דחזקך חזרה אית ליה ויאמרו לו למחזיק, כמו כן אמרו לזה שאדם אחד מחזיק בקרקע שלו הואיל ושיירות מלוות, וכן הלכה.

¹ רש"ם מציא יש מפרשים דבשוקאי הוה טרידנא, ולא היה לי פנאי למחות אף על פי שידעתי. אבל כתב הרשב"ם דפי' זה אינו נראה ונ"ע בדרינו גרסום דבאמת פירש כן.

² וכתב הרשב"ם, דכיון דמודה דשלו היה הקרקע מתחלה, לא מציעא היכא דלא החזיק זה שלש שנים שיכול המרא קמא להוציא, אלא אפילו החזיק זה שלש שנים נמי אינה חזקה, ומפקינן ליה מנייה, משום ד'חזקה שאין עמה טענה' היא, שהוא אינו יודע אם היתה של אותו שמכרה לו אם לאו. והוה ליה להכיר זה בשדה שאינה של מוכר, ויחזרנה למערער והוא יגבה מעותיו מן המוכר לו כדפסקין במס' בבא מציעא (דף ט"ו:).

ולא מצי טעין אמאי לא מיחה מערער בתוך שלש, דהיכא אמרינן דמפסיד מערער בשתיקתו, היכא דטעין אידך מינך וזינתה ואכלתיה שני חזקה, דעד שלש שנים מזהיר איניש בשטריה טפי לא מזהיר, הלכך זה שלא מיחה והוא לא מזהיר בשטרו הפסיד. אבל הכא דמודי מחזיק דלא מנייה דמערער זכיה שהוא בעל הקרקע ובעדים זכנה, לא הורע כמו של מערער בשתיקתו. שהחזקה במקום שטר מכירתו עומדת, וכיון דאין שטרו מועיל לו שהרי מגולן לקח אף חזקתו אינה כלום.

והוסף הרשב"ם, דאף על גב דליכא עדים למערער שהשדה שלו ומודייק כן מדקאמר המערער 'ולא מודית לי', משמע דלא היה לו ראיה על ק[ו]. מכל

אדרב נחמן דהכא בבי בר סיסין העמידו ביד הלוקח, והתם בשכונא גוואי העמידו ביד המוכר.

תירצו, **דרבא אדרבא** לא קשיא, דבכל דוכתי מוקי לה ביד המחזיק שעומד בתוך הקרקע. ובמעשה 'דבי בר סיסין' המוכר היה עומד בנכסיו ולכן העמידו בידו, ואילו במעשה דשכונא גוואי לוקח היה עומד בה ולכן העמידו בידו.

ודרב נחמן אדרב נחמן נמי לא קשיא, דבמעשה דבי בר סיסין כיון דאמר ליה 'דבי בר סיסין', והקרקע נקרא כן בפי כל, ונראין הדברים שנקראת כן לפי שקנאה מבי בר סיסין, אלא שהמוכר אומר לאו מבי בר סיסין לקחתיה, עליה ידידיה רמיא לגלויי ולהביא ראיה דלאו מבר סיסין לקחה. אבל הכא במעשה דחזקה, לא יהא אלא כאילו הלוקח יש לו שטר, ואחרי שהמוכר רוצה לפסלו מי לא אמרינן ליה קיים שטרך וקום בנכסי. וכמו כן החזקה של שלש השנים במקום השטר היא באה"ל, ומאחר שהמוכר מערער על החזקה שאינה חזקה, צריך זה להביא עדים שהזקתו גמורה שלא דר זה עמו³.

שוקי בראי

ההוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ביתא שהכל יודעין ששלי היה. אמר ליה המחזיק, מוכך קנתי הבית ואכלתיה שני חזקה. אמר ליה המערער, בשוקי בראי ובארץ מרחקים במקום שאין השיירות מצויות⁴ הואי ולא ידעתי שהחזקת בבית שלי⁵, ולכך לא מוחית.

³ ואם יציא עדים דאיקרוי הוא דמיקריא הכי ולא מהני שדות שלקח מבר סיסין היא, מוקמינן לה צדיה. דהא פשטא לן דהאי דאמר ליה נכסי דבי בר סיסין מוזכרין לך, הכי קאמר נכסי שקנתי ממנו ולא נכסי שלא קנתי ממנו אף על פי שנקראין כן.

⁴ הקשה רבינו יונה, מה הדמיון בין מעשה דשכונא גוואי לקיום השטר, הרי המחזיק אכלה שני חזקה והוה מוחזק, מה שאין כן במאן דנקיט שטרא ולא נחקים בחותמיו ולא אכלה נמי שני חזקה, לא הוה מוחזק. ותירץ, דיש לפרש דכיון דנקיט שטרא, ומן המורה עדים החתומים על השטר כמו שנתקרו עדותן צדי⁶, יותר הוא מוחזק כמה שירד לשדה זו בשטר זו, ממי שהחזיק ג' שנים בלא שטר ואין שם עדים שהחזקה חזקה גמורה הוא. וכיון דמכל מקום חשו רבנן לזיופה, ואמרין ליה קיים שטרך, ואע"פ שכבר ירד לתוכה מוציאין את השדה מתחת ידו עד שיקיים את השטר, ולא חשבינן ליה מוחזק כמה שירד לשדה בשטר זה כדי שיהא על האחר להביא ראיה לפסול השטר, אלא אמרינן קרקע בחזקה בעליה עומדת, הכי נמי אמרינן ליה זיל צורר אכילתך.

⁵ ובהני תרי עובדי סבירא לן כרז נחמן, דהלכתא כוותיה דדינא. וכן פוסקין פירושי רבי חנינא איש רומי.

⁶ ותנן לקמן (דף ל"ח:), שאם היה ציהודה והחזיק בגליל אינה חזקה עד שיהא עמו צמדינה בלוחה מלכות, דהווי שיירות מלוות.

מפלגת זביתנא ואכלתיה שני חזקה

• ההוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא, אמר ליה המחזיק, מפלוגי קניתיו ואכלתיה שני חזקה. אמר ליה המערער, פלוגי גולן הוא – שממני גולן, ואין חזקה שלך מועלת.

אמר ליה המחזיק, והרי יש לי עדים שנועצתי עמך האם לקנות הקרקע, ואתה אמרתי לי לך קנה אותה, הרי בכך הודית שאין הקרקע שלך. אמר ליה המערער, אמרתי כן לפי שאתה – השני, נוח לי לריב עמך ולהוציאה ממך בדין, ואילו הראשון קשה הימנו. אמר **רבא**, דינא קאמר ליה המערער, ויטול שדהו.

והנה נחלקו תנאי במושג מס' כתובות, בראובן העורר על שדה שמכר שמעון ללוי, ואומר ראובן כי שמעון גולו ממנו, והוא – ראובן המערער – התום עליה בעד באותו שטר מכירה שכתב לו שמעון ללוי, **לאדמון**, יכול ראובן לומר, השני – לוי נוח לי, והראשון קשה הימנו ולכך התמתי עליו בעד. **לחכמים**, כיון שחתם על השטר איבד את זכותו, שבכך הודה שהשדה של שמעון.

ולכאורה פסקו של **רבא** דפסק הכא שיכול המערער לומר השני נוח לי אינו אלא לפי **אדמון**, אבל הרי אנן קיימא לן כרבנן. אלא שיש לומר דהכא אפילו לרבנן לא איבד את זכותו. דרך התם שעשה 'מעשה' שחתם בעד, סבירא ליה לרבנן דאיבד זכותו, ולא

מקום לא אמרין מיגו דלי בעי אמר 'אלא זכינתה מיגו ואכלתיה שני חזקה' כי אמר 'מפלגתי זכינתה דזכנה מיגו', גם כן יהא נאמן. [ועי' תוס' ס' קמ"ו סקט"ו] למה הוצרך למיגו שאכלה שלש שנים. שהרי הוא עצמו אינו יודע אם זכנה המוכר מיניה דמערער אם לאו. הלכך כיון דהוא מודי למערער דשלו היתה, הודלת בעל דין כמאה עדים דמי. וגם מודה הוא שאינו יודע אם לקחה המוכר לו מן הצעלים אם לאו, דהא לא טעין דזכנה מיגו קמאי דידי וואס כן אני יודע מעצמי שהוא לקחה ממך. וגם אין לו עדים שהחזיק זה המוכר יום אחד [דמבואר לקמן דף מ"א: דאס יש עדים שדר ציה חד יומא טענין ללוקח שהמוכר קנאו מן המערער], הלכך הפסיד.

אבל אם החזיק זה שלש שנים וטעין 'מפלגתי זכינתה דזכנה מיגו קמאי דידי', כלומר שידעתי בצרור שלקחה מיגו, נאמן במיגו דלי בעי אמר 'אלא זכינתה מיגו ואכלתיה שני חזקה'. אי נמי אם החזיק זה שלש שנים ויש לו עדים שהחזיק זה המוכר יום אחד, היה מחזיקין אותו בקרקעו על פי חוקמו.

וְאִין לֹא עֲדִים שֶׁהַחֲזִיק צו אוֹתוֹ הַמוֹכֵר יוֹם אֶחָד, דֹּאס כֵּן מוֹ לֹא הוּי מִזֵּי טַעִין פִּלְגִּי גוֹלָנָא הוּא, דֹּאס טוֹעֵנִין לְלוֹקֵחַ, וְכֵן מְבֹאֵר לְקַמֵּן (דף מ"א). גְּזִי הָהוּא דְּדֵר בְּקִשְׁתָּא צִעִילִיתָא אֲרֻבַּע שָׁנִין.

דֹּאף עַל פִּי שֶׁהַחֲזִיק צֵה ג' שָׁנִים בְּלֹא מַחֲלָה, יִפְסֵד. דֹּאס חֻקָּה שְׂאִין עֲמָה טַעֵנָה הִיא, שְׁמוּדָה הוּא שֶׁלֹּא לְקַחָה מִיד הַצִּעִלִים כִּי אִם מִיד אִישׁ נֹכְרִי שְׂאִין יָדוּעַ שֶׁהִיא לֹא חֶלֶק צֵה אִפִּילוֹ יוֹם אֶחָד.

יועיל לו טענת השני נוח לי. אבל הכא דבורא בעלמא הוא שיעין לו לקנות השדה מן הגולן, ועביד איניש דמוקרי ואמר.

• ההוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא, אמר ליה המחזיק, מפלוגי קניתיו ואכלתיה שני חזקה ושוב לא נזהרתי בשטרי. אמר ליה המערער, פלגיא גולן הוא – שממני גולן. אמר ליה המחזיק, הא יש לי עדים שבאת אלי בלילה, ואמרתי לי לילך ולקנות הקרקע עבורך. ואם שלך היתה, היה לך להוציאו ממנו בדין חנם ולא לאבד מעותיך. אמר לו המערער, אמרתי בלבי טוב לי לקנות בדמים מועטים קרקע הראוי לי, ולא למרוח ולבא בדין.

פסק **רבא**, דהדין עם המערער דעביד איניש לקנות גם דבר המוגיע לו בדין. שאדם תם שאינו רוצה להתקוטט אפילו על שלו, עשוי הוא להוציא מעותיו ליטול את שלו בלא דין ומוחלוקת.

• ההוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא, אמר ליה המחזיק, מפלוגי קניתיו ואכלתיה שני חזקה ולא נזהרתי בשטרי יותר. אמר ליה חברו, הרי יש לי שטר שכתוב בה, דאותו פלוגי מכר לי שדה זה ארבע שנים, ונמצא שקדם מקחי לחזקה שלך שנה אחת. וכיון שאתה מודה שלא קנית השדה ממני, נמצא שהחזקת 'חזקה שאין עמה טענה' היא, שהרי המוכר לא יכול למוכרה לך, שכבר מכרה לי קודם.

אמר לו המחזיק למערער, מי סברת הא דאמרתי שאכלתיה 'שני חזקה' היינו שאכלתי ג' שנים בצמצום. הא דאמרתי 'שני חזקה' היינו שנים הרבה, וקדמה חזקה שלי לשטר שלך, ויש לי עדים בכל שני החזקה. והא דאמרתי מתחילה 'שני חזקה' סתם, הוא לפי שלא הייתי יודע שהיה לך שטר של ארבע שנים, שאצטרך למעון ולפרש שהיו שני חזקה הרבה.

אמר **רבא**, אף על פי דקיימא לן שאין אדם טוען וחוזר וטוען להכחיש דבריו הראשונים, מכל מקום הכא יכול המחזיק לחזור ולומר שאכלה יותר מוג' שנים. דעבידי איניש דקרו לשני מובא 'שני חזקה' סתם, ואם בא למעון אחרי כן דשני חזקה מובא קאמר

^א ומכל מקום עבר הראשון על 'ולפני עור לא תתן מכשול' שנתן לו ענה שאינה הוגנת לטובת עצמו; **בב"ע** ס' קמ"ו סקל"ט.

^ב ע"פ גירסת הרשב"ם, עי' רש"ש. אבל רבינו גרשום ועוד ראשונים גורסים, שהמערער רצה לקנות השדה מן המחזיק צה.

^ג הרשב"ם מביא גם פירוש הר"ח 'אמינא למיזן דינאי', היינו לקנות המריצות. כלומר, אף על פי שהיא שלי, איני מוסיפה מידו בלא מריצות ודינין, הלכך אמרתי אקנה אותם הדינין והמריצות באלו המעות, אף על פי שעיקר הארץ שלי הוא.

קנין תורה

– יותר מג' שנים, אין זה חוזר ומוען מענות אחרות להכחיש מענות ראשונות.

והני מילי דמוקמינן לה בידיה, כגון שהביא עדים שאכלה שבע שנים, דנמצא שקדמו שלש שני חזקה שלו למכירת השטר של מערער – שהמוכר עצמו לא יכול למוכרה אחר שהחזיק בה הוא ג' שנים בשופי. אבל אם אין לו עדים אלא שאכלה שש שנים, הדין עם בעל השטר. דכיון שמכרה בעלים הראשונים בתוך השלש שנים של המחזיק, אין לך מחאה גדולה מזו, שמיחה המוכר בזה המחזיק לסוף שתי שנים כשמכרה להאחר. והיה לו לזה להזהר בשטרו לעולם, עד שיוציא השטר מיד השני ויקרענו.³⁰

דף ל"א ע"א

מוען וחוזר ומוען

מעשה היה בשנים שרבו על הקרקע, אחד אמר של אבותי היה הקרקע והרי היא שלי, וזה אומר של אבותי היה והרי היא שלי. הראשון הביא עדים שהקרקע של אבותי היה, והשני הביא עדים שאכלה שני חזקה.

אמר רבה, שיש להאמין לזה המחזיק במאי דמוען דשל אבותיו היה וירשה מהם, דמה לו לשקר הרי אי בעי הוה אמר 'מומך קנתי אותה, ואכלתיה שני חזקה', והלכך בהאי מינו מהימנינן ליה. אמר לו תלמודי אביי, על ידי האי מינו דמה לי לשקר לא יוכה בקרקע, דמה לו לשקר במקום עדים לא אמרינן, והרי עדים מכחישים את דבריו שאומרים דשל אבותיו דאידך היא. וגם החזקה אינה כלום, שהרי אין עמה מענה כי אם מענת שקר.

³⁰ הרשב"ם מביא יש מפרשים דאין צריך עדי חזקה ו' שנים, אלא של ג' אחרונים ואין מהימנינן ליה על השאר. ולמדו דין זה מדאמר רבא 'עבד איניש דקרי לשני טובא שני חזקה'. ואם יש עדים על כל הו' שנים למה ליצטרך רבא לומר 'עבד איניש כו'.

ודמה הרשב"ם דלאו מילתא הוא, שהרי החזקה במקום השטר עומדת, ולא יהא חזקה ג' שנים האחרונים שיש לו עדים עליהם אלא שטר של ג' שנים. והרי שטר של ד' שנים הקודם לו פוסלו. ומדברי רבא אין ללמוד דלא צריך עדים לו' שנים, שהרי רבא להודיענו דאין קרוי 'חוזר ומוען' במאי דאמר לבסוף שני חזקה טובא קאמינא כיון דעבד איניש כו'. אבל אילו היה לו דין של 'חוזר ומוען' להכחיש דברים הראשונים, אפילו אם היה מביא עדים על כל השנים אינו כלום, דהודלת בעל דין כמה עדים דמי, והרי הודה שלא אכל בה אלא ג' שנים, ואחר טענות הראשונות נלך. והביא הרשב"ם שגם צפי' ר"ח מצואר להדיא דמצריך עדים לכל הו' שנים.

כשרצו בית דין להפסיד לשני ולפסוק שהדין עם אותו שהביא עדים דשל אבותיו היא³¹, אמר לו השני שהביא עדי חזקה, אין הכי נמי דשל אבותיך היה, אבל קנתי אותה מהם. וזה שאמרתי מתחילה דשל אבותי היה, כוונתי היה שהייתי סומך ומובטח על קרקע זו כאילו היא של אבותי, לפי שהחזקתי בה בשופי ובעדים, וקנתינה מאבותיך.

ונחלקו אמוראי אם יכול אדם למוען בבית דין ולחזור אחרי כן ולמוען דברים אחרים לתקן ולתריץ דבריו הראשונים, אף על פי שמכחישים קצת וכגון בזה שחזר ומוען האי דאמר דאבהתי דסמך עלה כדאבהתי. לעילא, מוען הוא בבית דין מה שרוצה³² וחוזר ומוען. לנהרדעי, אינו מוען וחוזר ומוען.

אף עילא דסובר מוען וחוזר ומוען, מודה בב' אופנים אלו דאין חוזר ומוען; (א) אם מוען מתחילה ופירש 'של אבותי ולא של אבותיך', אינו חוזר ומוען מענה זו דסמך עלה כדאבהתי, שהרי עוקר לגמרי דברים הראשונים. (ב) כל היכא דהוה קאי בבית דין ולא מוען תיקון דברים הראשונים, אלא אחר שיצא מבית דין חוזר לבית דין ותיקן דבריו הראשונים, אינו חוזר ומוען היכא דמכחישין קצת. דאמרינן דמשיצא מבית דין לימדו אותו אוהביו וקרוביו מה למוען.

אף נהרדעי שסוברים אינו מוען וחוזר ומוען, מודי בב' אופנים אלו דחוזר ומוען; (א) כשזה מוען מתחילה 'של אבותי', וחוזר ומוען 'של אבותי שלקחה מאבותיך'. משום דאינו עוקר דבריו הראשונים כלל, אלא מוסיף עליהן. וכיון דהחזיק בה שלש שנים מוקמינן לה בידיה, דחזקה שיש עמה מענה היא³³. (ב) כל היכא שדיברו בחוץ לבית דין ואמר איזה מענות, וכשבאו לבית דין מוען מענות אחרות ואפילו עוקרות לגמרי את הראשונות, דחוזר ומוען³⁴. ומעם הדבר שאדם עשוי שלא לגלות מענותיו מחוץ

³¹ וכתב הרשב"ם דהלכה כאזי, שהרי רבה הודה לו כדמוכח ואזיל שפסקו דאין לסמוך על המינו. וכן יש לדייק מלשון הגמרא 'אמר ליה אזי' ולא קאמר 'אזי אמר'.

³² 'מוען' קמא לאו דוקא, דהא לא פליגי אלא בחוזר ומוען.

³³ דמה לו לשקר, דאי בעי אמר 'מינך זנתה ואכלתיה שני חזקה', הלכך כי אמר נמי 'של אבותי שלקחה מאבותיך' מהימן. ואף על גב דגבי יורש קיימא לן לקמן בפירקין דאף דאין צריך טענה, מאחר שהחזיק בה שלש שנים היאך היתה של אביו, אכל ראהו בעי שהחזיק בה אביו יום אחד, הכא אין צריך להביא עדים שהחזיק בה אביו כלל, שהרי זה טען טענה גמורה וחזקה שיש עמה טענה היא.

³⁴ והני מילי כאשר טען חוץ לבית דין טענות בעלמא, אבל אם טען בפירוש צפני עדים חוץ לבית דין 'חייב אני מנה לפלוני', הרי הודה לו, ושזב אינו יכול לכפור בצית דין.

מכת זו ועד אחד מכת זו אין מצטרפין לעדות אחת, דהא אחד מהם פסול בודאי ואין כאן אלא חצי עדות.

לרב חסדא, בהדי סהדי שקרי למה לי, ולא יעידו עוד בשום עדות בעולם, דאוקי ממונא אחזקיה, ולא תוציאנו מספק שמא העדים פסולים.

וסברו בגמרא **רב נחמן** שמכשיר עדות דאבהתא שהעידו עדים מוכחשים, סבירא ליה **רב הונא** שהכשיר כל אחת מן הכתות שהוכחשו להעיד בעדות אחרת שלא הוכחשו בה, והכי נמי עדות אבהתא עדות אחרת היא. **ורבא** שהקשה דעדות מוכחשת היא, סבירא ליה **רב חסדא** שמאחר שהכחישו זה את זה פסולים לכל עדות שבעולם.

אמנם דהו, דאין הכי נמי דודאי **רב נחמן** לא סבירא ליה **רב חסדא**, דהא רב חסדא אפילו בעדות אחרת בעלמא פוסל, כל שכן שהם פסולים בעדות דאבהתא שהוכחשו העדים מאכילה באותו עדות של אותו קרקע. אבל שפיר אפשר דבין **רבא** ובין **רב נחמן** שניהם סבירא להו **רב הונא**, **רב נחמן** פשיטא דסבירא ליה **רב הונא**. ואף **רבא** אמר לך, דעד כאן לא הכשיר רב הונא עדים שהכחישו זה את זה, אלא לעדות אחרת, אבל בעדות דאיתו קרקע עצמו, אין הם כשרים^מ.

זילותא דבי דינא

אותו שלא היה לו תחלה רק עדי חזקה, והפסידו **רב נחמן** קרקעו, הביא שוב עדים אחרים דאבהתיה היא, ועכשיו נמצא דיש לשניהם עדי חזקה ועדי אבות ואין כח לזה מזה, וצריך הפסק דין להיות כל דאליה גבר.

אמר **רב נחמן**, אנן אחתיניה אנן מסקינן ליה, ולא נחזיק את זה יותר מזה, הואיל ועדות שניהם שוה. ולא חיישינן לזילותא דבי דינא – שמא ילגלגו הבריות על בית דין על שסותרין את דיניהם ודמי לחוכא ואיטולא.

הקשה **רבא** וי"א **רבי זעירא** מהא דשנינו בברייתא, אשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו שנים ואמרו לה מת בעליך, ושנים אומרים לא מת. אי נמי שנים אומרים נתגרשה בחיי בעלה ואינה זקוקה ליבם, ושנים אומרים לא נתגרשה והיא זקוקה ליבם^נ, הרי

לביית דין, כדי שלא ילמד מהן מי שכנגדו ויתן לבו מתחלה קודם שיבאו לבית דין להשיב עליהם.

אמר **אמימר** אנא נמי נהרדעא אנא, ופליגנא עלייהו דנהרדעי, אלא סבירא לי כעולא שמועין וחוזר ומועין. ולהלכה, מועין וחוזר ומועין תיקון לשון הראשון אף על פי שמכחישם קצת, הואיל ואינו עוקרן לגמרי.

עדות מוכחשת

מעשה היה בשני בעלי דינין שרבו על הקרקע, זה אומר של אבותי ואכלתיה שני חזקה, וזה אומר של אבותי ואכלתיה שני חזקה, שאותן שלש שנים שאתה מועין אני אכלתיה ולא אתה. אחד מהם הביא עדים דשל אבותיו היה וגם שאכלה שני חזקה, והשני הביא עדים רק שאכלה שני חזקה אותן שלש שנים עצמן שהעידו אלו הראשונים עליהם.

אמר **רב נחמן**, עדות דאכילה בטלה, משום דאוקי עדות של אכילה כנגד עדות של אכילה, והרי מכחישים זה את זה. אבל העדות דשל אבותיו הוא לא נתכחש, ולכן עדותן קיימת ומוקמינן ליה בידיה.

אמר לו **רבא**, כיון דהני שתי כתות מכחישות זו את זו, הרי אחת מהן פסולה לכל עדיות שבעולם דממה נפשך אחד העיד שקר. ואחרי שאין לברר איזה כת הפסולה, תיבטל עדותן לגמרי. אמר ליה **רב נחמן**, נהי דהוכחשו באכילת שני חזקה, מכל מקום עדות של אבהתא קיים הוא, והכל מודים בו.

דף ל"א ע"ב

והנה נחלקו אמוראי בדין שני כתי עדים המכחישות זו את זו בעדות אחת; כגון שנים אומרים פלוני לזה מפלוני מנה, ושנים אחרים הכחישום ואמרו לא לזה ממנו כלום שהרי באותו היום שאתם אומרים שלזה ממנו היה עמנו הלזה כל אותו היום, ולא לזה משום אדם כלום^מ.

לרב הונא, זו באה בפני עצמה ומעידה בשאר עדיות, וזו באה בפני עצמה ומעידה, דלא נחזיק לשום אחד מן הכתות בפסולה מספק. דאוקי גברא אחזקתו ולא תפסלינהו מספק. אבל עד אחד

^מ והלכתא כרב נחמן, שהרי נפסק הדין על פיו דמוכח לקמן 'אנן אחתינן ליה'.

^נ הרש"ס מציא פי' אחר שהעדים שנכחשו האם נתגרשה לא איירי לענין זיקוקה ליבם, אלא כגון שהיה צעלה עדיין קיים ונאין להמירה לאחר.

^מ ובעדות כזה, לא האמינה תורה האחרונים יותר מן הראשונים, אלא צעדות הזמה כגון שמעידים על העדים עצמם 'עמנו הייתם במקום פלוני, ולא ראיתם שלה'.

ואין לומר דהא דקתני 'בזמן שיש עליו עוררין' היינו עד אחד הפוסל ומכחיש עד אחד המכשירו, ובהא נחלקו; **רבי אלעזר** סבר ערער חד תרי ערער, ואין עד אחד נאמן עליו להכשירו, אף שאין עליו ערער רק מחד. **ורבן שמעון בן גמליאל** סבר ערער תרי בעינן, אבל במקום ערער אחד תרי עד אחד נאמן להכשירו. דהאמר **רבי יוחנן** דברי הכל אין ערער פחות משנים.

דף ל"ב ע"א

אלא על כרחך ד'ערער' היינו תרי, והכא במאי עסקינן כגון דמחזקינן ליה באבוח דהאי דכהן הוא. ונפק עליה קול בעלמא ולא עדות, דבן גרושה ובן חלוצה הוא. ומכא קול זה הורידו אותו מן הכהונה עד שיבדקו את הדבר, שמעלה היא בכהונה. ואתא עד אחד ואמר דכהן גמור הוא ואסקיניה, דבמקום קול תרי עד אחד מהימן. ובא שני עדים ואמרו דבן גרושה וחלוצה הוא ואחתיניה – דאחד במקום שנים אין דבריו כלום. ובא עד אחד לבסוף ואמר דכהן גמור הוא, נמצא דהוה להו שנים מכשירין.

ולכולי עלמא – בין ל**רבי אלעזר** בין ל**רבן שמעון בן גמליאל** מצטרפין שני עדים המעידים זה שלא בפני זה. והכא נמי יש לנו לצרף מן הדין עד ראשון ועד אחרון המכשירין, ונכשירנו לזה. אם לא מפני זילותא דבי דינא. ובהא נחלקו; **רבי אלעזר** סבר כיון שהורידו אותו מכהונה על פי ב' עוררין – ובדין הורדנוהו דבכל מקום האמינה תורה שנים, תו לא ליסקי ליה על פי עד אחד זה השני, אף על פי שיש לצרפו עם הראשון ולהכשירו לזה, דחיישינן לזילותא דבי דינא שהורידוהו על פי עוררין, ועכשיו יעלו ויבטלו דבריהם. והכי קאמר **רבי אלעזר**, אימתי אין מעלין על פי עד אחד הבא לבסוף 'בזמן שיש עליו עוררין' שנים הפוסלין אותו, הלכך לא מהני עד שני הבא לבסוף להכשירו להצטרף עם הראשון המכשיר, דאפילו הכי לא מסקינן ליה משום זילותא דבי דינא.

^א לא איפרש היכא קאי.

^ב וכל זה יתור לשון הוא בלא לורן, דכלא קול נמי מיתוקמא שמעתתא שפיר צעד אחד מכשיר מעיקרא ועד אחד צוק וסנים עדים עוררים צינתים כדמפרש ואזיל. אלא משום הכי נקט ליה, דצעי למימר 'ואתא עד אחד ואמר דכהן גמור הוא ואסקיניה', דלמאי אתא עד אחד להכשירו אלא אם כן יא עליו פסלות קודם לכן.

^ג דאוקי תרי לכהדי תרי ואוקי גבולא אחזקיה דכשרות קמייא דהוה מוטוק לן בצבזה דכהן הוא, וגם הכשרותו מחלה על פי עד אחד קודם שצאו עוררין. [מייא הריטב"א כתב, דמש"כ הרשב"ם דמוקמינן לה אחזקה שהעלוהו על פי עד אחד הראשון אינו נכון, דלוחה חזקה ככר נמצטלה כשהוכחש אותו העד].

^ד והאי דאסקוהו מעיקרא על פי עד אחד הצא להשצית הקול, לאו זילותא דבי דינא הוא. דמאי דלמתייה צביל קול בעלמא הוא, וכדי לחזור ולהעלותו אחר

זו לא תנשא משום דאוקי תרי להדי תרי, והאשה בחזקת איסור אשת איש קיימא. ובדיעבד אם נשאת; **לתנא קמא**, לא תצא. ל**רבי מנחם ברבי יוסי**, תצא.

אמר **רבי מנחם ברבי יוסי**, אימתי אני אומר תצא, בזמן שבאו עדים האחרונים שאמרו לא מת ולאחר כך ניסת, לפיכך תצא שהרי באיסור נשאת. שאילו שאלה מבית דין היו אוסרין לה לינשא. אבל אם נשאת על פי עדי מיתה שהתירוה בית דין לינשא, ואחר כך באו עדים שהוא קיים, לא תצא, משום דחיישינן לזילותא דבי דינא. הרי דחיישינן לזילותא דבי דינא, וקשה לרב נחמן דאמר דלא חיישינן לזילותא דבי דינא.

אמר **רב נחמן**, אני רציתי למעבד עובדא דאף על פי שהורדנו אותו לקרקע להוציאו משם, ולא ניהוש לזילותא דבי דינא. אבל עכשיו שהשבת אותי מבריייתא זו, וגם רב **רבי המנונא בסוריא** השיב עלי מחד ברייתא, לא עבדינן בה עובדא.

לבסוף יצא **רב נחמן** ועבד עובדא, ולא חש לזילותא דבי דינא. מי שראה שעשה כן סבר מועותא היא בידיה, שלא נזכר מחד ברייתא דלעיל. ועוד, הא אמר רב נחמן דלא עבדינן בה עובדא משום זילותא דבי דינא. אמנם לא היא, והטעם למה חזר בו ולא חשש משום זילותא דבי דינא הוא משום דתליא באשלי רברבי, דהיינו **רבי יהודה, רבי אלעזר, ורבן שמעון בן גמליאל** דכולהו סברי להו דלא חיישינן לזילותא דבי דינא, וכמו שיתבאר.

דתנן, **רבי יהודה** אומר אין מעלין לכהונה – להחזיק אדם בכהן לאכול בתרומה ולעבוד עבודה ולישא את כפיו, על פי עד אחד המעידו שהוא כהן. ופירש **רבי אלעזר** דברי רבי יהודה, דאימתי אין מעלין לכהונה על פי עד אחד, בזמן שיש על הכהן עוררין – עדים הפוסלים אותו. אבל במקום שאין עליו עוררין, אלא קול פסול בעלמא, מעלין על פי עד אחד שמכחיש את הקול.

רבן שמעון בן גמליאל אומר בשם **רבי שמעון בן הסגן**, מעלין לכהונה על פי עד אחד.

ולכאורה קשה ד**רבן שמעון בן גמליאל** היינו **רבי אלעזר**. דהא ודאי במקום שיש עוררין עליו לא אמר רבן שמעון בן גמליאל דליהוי עד אחד נאמן, ועל כרחך דכי אמר מעלין, במקום שאין עוררין קאמר.

^ה וצפרק האשה שנתארמלה פרכין מכדי תרי ותרי ניהו, והבא עליה צאשם תלוי קאי. ומיך רב שש, דליירי כגון שנסת לאחד מעדיה, ואין להקשות דהיא גופה צאשם תלוי קיימא, דליירי צאומרת 'צרי לי שמת צעלי'.

קנין תורה

גליון

ונחלקו בפלוגתא דהני תנאי, דנחלקו בברייתא באיזה אופן מצטרפין שני עדים; **לתנא קמא**, לעולם אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהם כאחד את העדות, לאפוקי אחד אומר בפני הלוח, ואחד אומר בפני הודה לו עליו. **לרבי יהושע בן קרחה** מצטרפין אפילו בזה אחר זה, שאחד אומר ביום ראשון לזה פלוני מפלוני מנה, ואחד אומר ביום שני ראיתיו גם אני שלוח ממנו, דמכל מקום אמנה קא מסהדי. ותנא קמא סבר אמנה דקא מסהדי האי לא קא מסהדי האי, והוה ליה לגבי מנה חצי עדות.

וממשיך הברייתא שנחלקו עוד **לתנא קמא**, אין עדותן מתקיימת להתקבל בבית דין, ואפילו ראו שניהם כאחד, עד שיעידו שניהם כאחד בפני בית דין. וכוותיה סובר **רבי אלעזר**, שאין מצטרפין עד האחרון עם הראשון כיון שלא העידו כאחד.

לרבי נתן, שומעין דבריו של זה יום, ודבריו של זה למחר. וכוותיה סובר **רבין שמעון בן גמליאל**, דמצטרפין עד האחרון עם הראשון ויש כאן עדות המכשירו לכהונה.

ורבין שמעון בן גמליאל סבר אנן אחתיניה ואנן מסקינן ליה ולזילותא דבי דינא לא חיישינן.

אבל הקשה **רב אשי**, אי הכי דרבי אלעזר חייש לזילותא דבי דינא, מאי איריא רק כשעיד אחד בא לבסוף דהתם אין מעלין משום זילותא, כדקתני בברייתא אין מעלין על פי 'עד אחד' בזמן שיש עליו עוררין, משמע הא על פי שנים מעלין. הא לכאורה אפילו יבואו שנים לאחר שהורידוהו על פי שנים מדינא, לרבי אלעזר לא מסקינן ליה משום זילותא דבי דינא.

אלא אמר **רב אשי**, דלכולי עלמא לא חיישינן לזילותא דבי דינא והיינו אשלי רברבי דלעיל שתלה רב נחמן עצמו בהם. והכא נחלקו אם מצטרפין שני העדים שהעידו זה שלא בפני זה. **לרבי אלעזר** אין מצטרפין עד אחרון עם הראשון, הואיל ולא העידו שניהם כאחד. אבל אם באו שניהם ביחד, הוה מסקינן ליה ומוקמינן ליה אחזקיה קמיינתא דמוחזק לן באבוה דכהן הוא, ולזילותא דבי דינא לא חיישינן. **ורבין שמעון בן גמליאל** סבר שמצטרפין שני העדים, הלכך מסקינן ליה לכהונה על פי עד אחד זה האחרון ולזילותא לבי דינא לא חיישינן.

^י אין צריך כאן צהאי מחלוקת דרבי יהושע בן קרחה ורבנן, אלא כך היא ברייתא במס' סנהדרין, ומשום גרר דסיפא נקט רישא.

שיצדקו הדבר הורדנוהו, הלכך כי הדר מסקי ליה ליכא זילותא. אבל כשהורדנוהו על פי עדים, מן הדין הורדנוהו וכי הדר מסקי ליכא זילותא.

שאלות ותשובות לחזרה

דף כ"ז ע"ב

א. עולא דאמר "אילן הסמוך למיצר בתוך כ"ז אמה גולן הוא, ואין מביאין ממנו כיכורים", האידך יתריץ הא דתנן "קרקע כל שהוא חייב בבכורים"? ומאיכאן יש לדייק בן מן המשנה?

תירוץ: דלא איירי המשנה בבכורי אילן דאכן צריך קרקע ט"ז אמה, אלא בבכורים של חטיין.
יש לדייק בן: מדרתנן במשנה דשיעורו ב'כל שהוא' ורק חטיין גדלים על קרקע כל שהוא, אבל אילן הרי צריך יותר מ'כל שהוא' קרקע.

ב. "אילן הנטוע על גבול ארץ ישראל מקצתו בארץ ומקצתו בחוץ לארץ", מה דין הפירות לענין תרומות ומעשרות; לרבי, ולרבן שמעון בן גמליאל?

לרבי: הוי טבל וחולין מעורבין זה בזה. לרבן שמעון בן גמליאל: הגדל בחיוב חייב, והגדל בפטור פטור.

ג. למה אמינא, במאי נחלקו רבי ורבן שמעון בן גמליאל?

לרבי, אין סומכין על הברירה לחלקו לחצאין, ולומר שלצד הארץ חייבין ושלצד החוץ פטורין. לרבן שמעון בן גמליאל, אמרינן יש ברירה לחלקו לחצאין.

ד. מה הקשו ממחלוקת רבי ורבן שמעון בן גמליאל על שיטת עולא דאמר שיעור יניקת אילן כ"ז אמה?

דעד כאן לא פליגי רבי ורבן שמעון בן גמליאל, אלא דמר סבר יש ברירה ומר סבר אין ברירה. אבל אם היו כל שרשיו בחוץ לארץ, לכולי עלמא כל הפירות פטורין מן המעשר - ואף על פי שהאילן עומד בתוך ט"ז אמה לארץ ישראל, ולא אמרינן שמן הארץ ינק.

ה. למסקנא, באיזה אופן נחלקו רבי ורבן שמעון בן גמליאל, ובמאי נחלקו?

איירי כגון דמפסיק צונמא באמצע השרשים בין ארץ ישראל לחוץ לארץ, שאין שני הצדדין יכולין לינק זה מזה. והכי נמי אילו היה האילן עומד כולו בחוץ לארץ וצונמא מפסיק [ושרשיו לא היו להם יניקה מארץ ישראל] היו פירותיו פטורים מתרומות ומעשרות. אלא דהכא נחלקו משום דהדרי ערבי, שהאילן נעשה אחד למעלה בעביו.
ובהא נחלקו: לרבי, אוירא מבלבל, דאף על פי שבתוך הקרקע הם כשני אילנות, הואיל ולמעלה באויר העולם נעשה אחד מתערבין יונקותיו, לכן הם חולין וטבל מעורבין זה בזה.
לרבן שמעון בן גמליאל, האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי, ואין האויר מבלבל כיון שהיניקה מופסקת.

ו. למה אמר עולא דשיעור יניקת אילן הוא רק ט"ז אמה, הא תנן במשנה לעיל מרחיקין את האילן מן הבור כ"ה אמה?

דאמנאם השרשים הולכין הרבה עד כ"ה אמה, ומכל מקום אינו מכחיש שדה חבירו אלא עד ט"ז אמה, הלכך ביותר מזה לאו גולן הוא.

קנין תורה גליון

ז. מזה סבירא ליה לרבי יוחנן אליבא דרבין לענין הבאת ביכורים; באילן הסמוך למיצר, באילן הנוטה נופו לתוך שדה של חבירו, ולמזה?

אחד אילן הסמוך למיצר, ואחד אילן הנוטה נופו לתוך שדה של חבירו, מביא בכורים וקורא. שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ - שהתנה עמהם שלא יקפידו על כך.

ח. למסקנת הגמרא, כמה קוצץ באילן שהוא נוטה לשדה חבירו; (א) סתם אילן הנוטה על השדה, (ב) חרוב ושקמה הנוטה על שדה, (ג) כל אילן הנוטה על גבי שדה בית השלחין?

(א) סתם אילן הנוטה על שדה: לתנא קמא, קוצץ הענפים עד גובה מלא מרדע [מלמד בקר] על גבי המחרישה, שלא יעכבוהו מלהוליך מחרשתו שם. לאבא שאול, כל אילן סרק קוצץ כנגד כל המשקולת.
(ב) חרוב ובשקמה הנוטה על שדה: כיון שצילם מרובה וקשין לשדה, קוצץ כנגד המשקולת.
(ג) כל אילן הנוטה על גבי שדה בית השלחין: קוצץ כל האילן כנגד המשקולת, לפי שהצל רע לבית השלחין.

ט. תנן "אילן שהוא נוטה לשדה חבירו קוצץ מלא מרדע על גבי המחרישה, ובחרוב ובשקמה כנגד המשקולת, בית השלחין כל האילן כנגד המשקולת, אבא שאול אומר כל אילן סרק כנגד המשקולת", מזה הם חב' צדדים בביאור דברי אבא שאול על מה קאי?

(א) ארישא קאי, דקאמר תנא קמא קוצץ מלא מרדע, והיינו אפילו אילן סרק, חוץ מחרוב ושקמה, ואמר ליה אבא שאול כל אילן סרק נמי כנגד המשקולת.
(ב) אסיפא קאי, דקאמר תנא קמא בית השלחין כל האילן כנגד המשקולת, ואפילו אילן העושה פירות, ואמר ליה אבא שאול כל אילן סרק דוקא הוא דכנגד המשקולת, אבל אילן העושה פירות נמי מלא מרדע ותו לא.

י. למסקנא על מה קאי דברי אבא שאול? ומאיכא ידענא בן מן המשנה?

למסקנא: ארישא קאי, דאילן סרק לעולם קוצץ נגד המשקולת, ולא דבבית השלחין דוקא אילן סרק קוצץ נגד המשקולת. דשנינו בברייתא, בית השלחין, אבא שאול אומר כל האילנות כנגד המשקולת, מפני שהצל רע לבית השלחין. הרי מבואר דאבא שאול מודה בבית השלחין דכל אילן, ואפילו אילן עושה פירות, קוצץ כנגד המשקולת.
ויש לדייק בן: דקאמר במשנתנו 'כל' אילן סרק כנגד המשקולת. ובשלמא אם קאי על הרישא, דקאמר תנא קמא דרק חרוב ושקמה יכול לקצוץ כנגד המשקולת, ואבא שאול בא להוסיף דגם באילן סרק הדין כן, מובן הא דקאמר 'כל', שהרי לטפויי אתא על חרוב ושקמה דקאמר תנא קמא. אלא אי אמרת אסיפא קאי, דבבית השלחין קאמר תנא קמא דקוצצין כל אילן כנגד המשקולת, ובא אבא שאול לומר דרק באילן סרק הדין כן, מאי 'כל' דקאמר הא לגרועי אתא, אלא שמע מינה דארישא קאי.

יא. כמה קוצץ מן אילן שהוא נוטה לרשות הרבים? (ג' שיטות)

(א) לתנא קמא: קוצץ כדי שיהא גמל ורוכבו עובר תחתיו.
(ב) לרבי יהודה: קוצץ כדי שיהא גמל טעון פשתן או חבילי זמורות יכול לעבור.
(ג) לרבי שמעון: קוצץ כל האילן כנגד המשקולת, מפני הטומאה.

קנין תורה

יב. במה נחלקו תנא קמא ורבי אליעזר האם עושין חלל תחת רשות הרבים כשתקרתה חזקה כל כך בכדי שתהא עגלה מחלכת ומעונה אבנים?

תנא קמא סבירא ליה: דאין עושין משום דסופה שתתלע ותפחת.
רבי אליעזר סבירא ליה: דמותר לעשותו דבניזקין בתר אומדנא דהשתא אזלינן, ואין חוששין לנזק העתיד לבוא.

יג. תנא דמשנתנו דלא הצריך לקצוץ מן הענפים אלא כדי שיהא גמל ורוכבו עובר תחתיו, אף על גב שחוזרין וגדלים לאחר זמן, האם יכול לסבור כתנא קמא שאסר לחפור בור תחת רשות הרבים משום דסופה שתתלע ותפחת; לריש לקיש, ולרבי יוחנן?

לריש לקיש: תנא דמתניתין אזיל בתר אומדנא דהשתא כרבי אליעזר דהתם, ולא כרבנן.
לרבי יוחנן: אתיא אפילו כתנא קמא דהתם, דהכא באילן הנוטה מודים רבנן שאינו קוצץ אלא הענפים המעכבים עכשיו לגמל ורוכבו, אף על גב שחוזרין וגדלים לאחר זמן, דרך בחפירה תחת רשות הרבים דוימנין דמפחית ולא אדעתיה, אסור לחפור תחת רשות הרבים משום נזק העתיד. אבל הכא, הרי כל ענף וענף בשעה שיקדים ויצמיח, יקצצנו.

יד. מה ההבדל ששיעורו של רבי יהודה כדי שיעבור גמל טעון פשתן או חבילי זמורות, הוא ודאי פחות משיעורו של תנא קמא דסבירא ליה שקוצץ כדי שיעבור גמל ורוכבו?

דאי סלקא דעתך דשיעור דרבנן הוא פחות משיעורו דרבי יהודה, אם כן לרבנן כשיבא גמל טעון פשתן האיק יעבור.

טו. למה אין לחקשות להיפוך, דאם שיעורו של תנא קמא מרובה, לרבי יהודה מה יעשה רוכב גמל כשיצטרך לעבור תחת האילן? דיש לומר שהרוכב יכפוף עצמו וכך יוכל לעבור תחתיו.

טז. מה נתוסף בברייתא דשנינו בטעמו דרבי שמעון שקוצץ כל אילן 'מפני אהל טומאה', יותר מהמבואר במשנתנו שקוצץ כל האילן כנגד המשקולת 'מפני הטומאה'? ומה הנפקא מינה בזה למעשה?

דמשנתנו הוה אמינא שהחשש הוא רק שמא יביא עורב טומאה ויזרקנו על האילן, ומתוך שענפיו רבים הטומאה עומדת שם ואינה נופלת לארץ, ובני אדם עוברים תחתיה.
נפקא מינה למעשה: דאי לא חיישינן אלא להכי, הוה סגי ליה לקוץ הענפים אחד אחד מבינתים כדי להרחיק אויר ביניהם ולא תעמוד שם טומאה. אלא כיון דקא משמע לן הברייתא שהחשש הוא משום אהל טומאה, הלכך אפילו לא נותר בו אלא ענף אחד, מוסיק הוא את הרבים.

דף כ"ח ע"א

יז. מהו שיעור חזקה באלו; (א) בתים, בורות, שיחין, מערות, שובכות, מרחצאות, בית הבדן, בית השלחין, ועבדים, (ב) שדה הבעל שאינה עושה תבואה אלא פעם אחת בשנה, (ג) שדה אילן שפירותיה נלקטים לפרקים [ענבים בפרק אחד, וזיתים בפרק אחד, וכן תאנה]?]

(א) בתים, בורות, שיחין, מערות, שובכות, מרחצאות, בית הבדן, בית השלחין, ועבדים: חזקתן ג' שנים מיום ליום.
(ב) שדה הבעל שאינה עושה פירות אלא פעם אחת בשנה: לרבי ישמעאל, ג' חדשים אחרונים של שנה ראשונה, וג' חדשים ראשונים של שנה אחרונה, ושנה אמצעית שלימה, הרי סך הכל י"ח חודש. לרבי עקיבא, אינו צריך אלא חודש בראשונה, וחודש באחרונה, וי"ב חודש באמצע, הרי סך הכל י"ד חודש. [ניתבאר להלן (דף לו):] דרבנן פליגי עליהו דרבי ישמעאל ורבי עקיבא, ונחלקו אמוראי בדעת רבנן כמו שיתבאר שם].
(ג) שדה אילן שפירותיה נלקטים לפרקים: לרבי ישמעאל, כנס ג' פירות הוה חזקה בשנה א'. לרבנן, צריך חזקת ג' שנים.

קנין תורה

יח. מהיכן ילפי הולכי אושא דחזקה היא בשלש שנים?

משור המועד, מה שור המועד כיון שנגח ג' נגיחות נפק ליה מחזקת תם וקם ליה בחזקת מועד, הכי נמי כיון דאכלה ג' שנים נפק לה מרשות מוכר, וקיימא לה ברשות לוקח.

יט. למה לא אמרינן דמה שור המועד עד נגיחה רביעית לא מהייב לשלם אלא חצי נזק, אף כאן עד גמר שנה רביעית לא יהא חזקה?

דהרי התם מכי נגח שלש נגיחות באמת כבר הוי מועד ויצא מחזקת תם, ונגיחה רביעית בעינן רק משום דאי לא נגח לאחר שהחזק, על מה ישלם. אבל הכא כיון דאכלה ג' שנים, כבר קיימא לה ברשותיה.

דף כ"ח ע"ב

כ. אם ילפינן חזקה משור המועד הרי על ידי חזקת ג' שנים יוצא מרשות מוכר, ולמה 'כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה'?

דבלא טענה, מהיכן קנאה בשביל אכילת שלש שנים. [וטעמא מאי אמרינן שלש שנים מוציא מחזקת מרה קמא, משום דאמרינן דלמא כדאמר המחזיק 'לקחתיה ממך'. אלא שהמרא קמא אומר 'גולתיה ממני', וכיון שאין אנו יודעין האמת עם מי, אתיא חזקת שלש שנים ומוקי לה ברשותיה דמחזיק, ואמרינן דלמא קושטא הוא דקאמר].

כא. אם ילפינן חזקה משור המועד, אם כן כשמיחה המערער בתוך ג' שנים לפני עדים שלא בפני המחזיק לא תיהוי מחאה, דהרי צריך להיות דומיא דשור מועד דצריכינן להעיד ששורו נגחן דוקא בפניו?

אין ללמוד מחאה מהעדאה שיהא צריך להיות בפניו דוקא. דהתם כיון דהעדאה לחייבו ממון על נגיחותיו היא באה, ולהעמיד שורו בחזקת מועד, בעינן העדאה בפני בעלים, שידעו לטעון ולהכחיש העדים ולהביא אחרים להזימן. אבל טעמא דמחאה הוא להתרות בו להיות זהיר בזכותיו, כיון שבעלים ראשונים טוען שבגזילה היא בידו. הלכך אפילו שלא בפניו נמי איתה, דהרי חברך חברא אית ליה וחברך דחברך חברא אית ליה, ויאמרו זה לזה שהבעלים הראשונים טוען שפלוגי בגזילה יושב בה, והדבר בא לאזניו, ואינו יכול לומר אילו שמעתי הייתי זהיר בראיית זכותי.

כב. מה הדין בשור שנגח ג' פעמים ביום אחד, האם נעשה מועד בכך; לרבי יהודה, לרבי מאיר?

לרבי יהודה: אינו מועד אלא כשנגח בג' ימים, אבל בג' פעמים ביום אחד לא נעשה מועד.
לרבי מאיר: הוה מועד. דאם כשריחק נגיחותיו הוה מועד, כל שכן דכשקירב נגיחותיו הוה מועד.

כג. לרבי מאיר דקירב נגיחותיו הוה מועד, האם הוה חזקה, ולמה [אם למידין ממועד]; (א) אכלה ג' פרי בחד יומא [כגון תאנה שאינה מתבשלת הכל בזמן א'], (ב) אכל שלש צלף בג' ימים, (ג) אכל ג' אספסתא בל' יום, (ד) אכל ג' אספסתא בג' חדשים [שעקרה לגמרי בסוף כל חודש וזרע אחרת]?]

(א) אכלה ג' פרי בחד יומא, כגון תאנה שאינה מתבשלת הכל בזמן אחד: לא הוה חזקה, דבעינן שיהא דמי לשור המועד דבעידנא דאית ליה הא נגיחה ליתא להא נגיחה. וה"נ בחזקה צריך להיות בעידנא דאיתא להאי פירא ליתא להאי פירא. משא"כ בתאנה שבשעה שאוכל הראשונות גם האחרים קיימים, לכן לא הוה כאכילה חדשה, ולא נחשב אלא לאחת.
(ב) אכל שלש צלף בג' ימים: לא הוה חזקה, דאף בצלף פירא דעתיד ליגמר בג' ימים כבר איתיה עכשיו, ורק דלא גמר עד ג' ימים, הלכך אינו דומה לשור המועד שבזמן נגיחה הראשונה ליכא לנגיחה שניה כלל. (ג) אכל ג' אספסתא בשלשים יום: לא הוה חזקה, משום דכשגוזזין אותו בתוך שלשים יום אינו תולש כל העשב, אלא שגוזז מקצתו כשגדל קצת ושוב כשגדל קצת, ואין זו אכילת כל הפרי. (ד) אכל ג' אספסתא בג' חדשים: הוה חזקה, כמו בשור נגח שקירב נגיחותיו. ומאן 'הולכי אושא' דאמר רבי יוחנן לעיל להא מילתא בשמם, רבי ישמעאל הוא, ותנן במשנתנו להדיא, רבי ישמעאל אומר במה דברים אמורים בשדה הלכן. אבל בשדה אילן, אם כנס את תבואתו ומסק את זיתיו וכנס את קייצו, הרי אלו כג' שנים של חזקה.

גליון קנין תורה

כד. האידך רצה רב יוסף ללמוד חזקת ג' שנים מקרא דכתיב 'שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום'?

שהרי ירמיה הנביא עומד בשנה העשירית לצדקיהו, והיה מזהיר את לוקחי שדות לכתוב שטרות ולהעמיד עדים בחתימתם כי יגלו מן העיר בשנת אחת עשרה כשנלכדה העיר ולא יחזיקו במקח שלש שנים אלא עשירית ואחת עשרה. וכשיחזרו מן הגלות ויבואו המוכרים להוציא מידכם בשביל שלא חזקתם ג' שנים, תוציאו שטרותיכם ותקיימו בידכם. אלמא בהני תרתי שנין לא הוי חזקה, מכאן לחזקה שאינה פחותה משלש שנים.

דף כ"ט ע"א

כה. האידך דחה אבבי לימודו של רב יוסף?

דלמא לעולם חזקה הוויא בשנה אחת, ועצה טובה קא משמע לן הנביא שיהא שטרו בידו מוכן לראיה ולא יזקק לעדים כשיעוררו עליו.

כו. ומה הן השני ראיות שהביא שירמיה רק בא להשמיעם עצה טובה?

(א) דהרי שלח ירמיה לאותן שהיו בבבל שגלו עם יכניה י"א שנה קודם גלות צדקיהו, ואמר להם **בנו בתים וישבו ונטעו גנות ואכלו את פריהן** כי לא תצאו משם עד מלאת לבבל שבעים שנה, ולמה ליה להזהירם על זאת, אלא עצה טובה הוא משיא אותם, והכא נמי אולי עצה טובה בעלמא היא.
(ב) דקאמר להו נמי מקום גניזת שטרותיהם היכן הם מתקיימים יותר, דכתיב ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים, וודאי אין זה אלא עצה טובה.

כז. מתחלה רצה רבא לומר בטעם חזקת ג' שנים, משום דשנה ראשונה ושניה מוחל אדם על פירות קרקעו לאדם האוכלן, ולא שנה שלישית, ואם הניחו הבעלים לחזוק בשדהו ג' שנים מבלי למחות בו, סימן הוא שהמחזיק קנה אותה ממנו, האידך נדחה טעם זה?

דאם כן שאדם מוחל על שתי שנים של אכילת פירות, באופן שהקרקע חוזר לבעלים ראשונים כגון כשלא החזיק אלא שתי שנים, לא יהא צריך לשלם על הפירות שאכל, שהרי מחל לו הבעלים. ולמה אמר רב נחמן דאם הביא המחזיק עדים שהיה בקרקע רק שתי שנים ולא יותר, חוזר הקרקע לבעלים וגם הפירות שאכל באותן שתי שנים.

כח. עוד טעם רצה רבא לומר, משום דשנה ראשונה ושניה אין אדם מקפיד על זה שיוורד לתוך שדהו בלא רשותו, אבל שנה שלישית מקפיד, וזה ששתק ולא מיחה שלש שנים, הרי זה סימן שוראי מכרו לו, האידך נדחה טעם זה?

דאם כן אלו דבי בר אלישיב שמקפידים אפילו על מי שעובר על מצר שדותם, וכי יהא חזקה לאלתר למי שיוורד לנכסיהם, הואיל ולא מיחו. ואין לומר דבאמת כן הוא, דאם כן נתת דבריך לשיעורין.

כט. למסקנא, מה אמר רבא לבאר הטעם דבג' שנים הוה חזקה?

דשנה ראשונה מיזדהר איניש בשטריה שלא יאבד, וכן שנה שניה ושלישית. אבל יותר מזה אין אדם נזהר בשטרו. ולכן לאחר שלש שנים שהיה בה המחזיק, נאמן לטעון שקנאו מבעלים הראשונים, ואין צריך להביא שטר ראיה על זה [ועי' בשינון בהערה].

קנין תורה גליון

ל. אם הטעם דחזקה היא בג' שנים הוא משום דיותר מזה אין אדם נזהר בשטרו, אם כן מחאה שלא בפניו לא תיהוי מחאה, שהרי יכול המחזיק לומר אם היית מוחה בפני הייתי מזדהר בשטרי יותר מג' שנים?

דיאמר לו המרא קמא, חברך חבא אית ליה, וחברא דחברך נמי חבר אית ליה, ובודאי נודע לך שמחיתי. ואם היתה לקוחה בידך כדברייך, היה לך להזהר בשטרך יותר מג' שנים.

לא. מה טעמו של רב הונא דשלוש שנים שאמרו דבכך הוה חזקה, הוא דוקא כשאכלו ג' שנים רצופות בלא הפסק בינתיים? (רשב"ם)

דאם הניחה שנה שניה, מצי אמר בעל השדה להמחזיק בה, האי דלא מחיתי היינו משום שהנחת אותה שנה שניה, וגלית אדעתך דלאו דידך הואי, והלכך לא זרעת אותה.

לב. מה נתחדש בדבריי רב הונא, יותר ממה שנתבאר במשנתנו דתנן ד'חזקתן שלש שנים מיום ליום'?

דמשנתנו לבד דקתני 'מיום ליום' הוה אמינא דהוא רק למעוטי דלא סגי בשנים מקוטעות אלא צריך ג' שנים שלימות [כי היכי דקתני סיפא שדה הבעל חזקתה שלש שנים ואינה מיום ליום, אלא ג' חדשים בראשונה וג' חדשים באחרונה וי"ב באמצע], אבל לעולם יתכן דמהני אפילו כשהשנים הם מפורדות, קמ"ל רב הונא ד'מיום ליום' דוקא קתני, ולמעוטי מפורדות.

לג. באיזה אופן מודה רב הונא בחזקת שדה שדי לו בחזקת אכילת שנים מפורדות?

במקום שנוהגין לזרוע שנה ולהוביר שנה, שלא להכחיש את הקרקע, דהא אחזיק בה כדמחזקי אינשי.

לד. למא הוה אמינא דאף במקום שמובירים לשנה אחת, צריך המחזיק לזרוע השדה ג' שנים רצופים? ולמה באמת אין צריך לאכול שנים רצופות? (ב' דרכים)

הוה אמינא: דאיירי כשיש המובירים שדותיהם ויש שאינם מובירים, והאי גברא מוברה [נעומדת בין שדות בורות כמותה], והוה אמינא דיכול המרא קמא לומר, אם איתא דדיך הואי איבעי לך למיזרעה. ואינו יכול לומר כן: (א) דיאמר המחזיק איני יכול להושיב שומר לשדה אחת הזורעה בתוך בקעה גדולה, [אבל כשכולן זורעות, שוכרין שומר בין כולם, וגם אין מכניסין שם בהמות]. (ב) ניחא לי להובירה כדי שיעשה טפי בשנה הבאה.

לה. במקום שמובירין האם השנה שהובירה עולה לו לחשבון ג' שני חזקה? (רשב"ם)

לא, אלא צריך לשמור שטרו יותר מג' שנים עד שילקוט ג' שנים.

לו. ומה אם טעין המערער אני באתי בתוך שלש ומצאתי שדה ריקם ולכך לא מחיתי? (רשב"ם)

מצי אמר לו המחזיק מכל מקום היה לך למחות, שהרי אף על פי שלא זרעתי הייתי עושה בה ניר שאחר הקציר, והיה לך להבין שבשביל שלא להכחיש כחה לא חפצתי לזרעה כמנהג שדות העיר.

לז. אם צריך המחזיק לחיות שם ג' שנים רצופים, האיד אפשר להחזיק ג' שנים בבית, הרי אינו יכול להביא עדים שדר שם כלילות? (ב' דרכים)

(א) דאלו שמעידים על דירה בבתים הם השכנים, ושכנים כבר יודעין אם היה שם אף כלילות, ואם יטעון ויאמר אייתי לי סהדי דדירת ביה ביממא ובליליא, יוכלו להעיד לו. (ב) דאיירי כגון שבאו ב' עדים ואמרו שהם שכרו הבית מן המחזיק ודרו בה ג' שנים ביום ובלילה.

קנין תורה

לח. למה אין השוכרים נוגעין בעדותן, שהרי אם לא יעידו שהבית של המשכיר הוא, יצטרכו לשלם עוד הפעם שכר ביתם להמרא קמא?

דאיירי כשעדיין לא שילמו השכר אלא אוחזים השכר בידם ושואלים מבית דין למי ליתנו, ומעידים שדרו בבית זה מכח המחזיק ג' שנים ביום ובלילה.

דף כ"ט ע"ב

לז. האם צריך שיעידו העדים בפירוש שדר בו המחזיק אפילו בלילות, ולמה; (א) בסתם, (ב) כשהמערער טוען שלא החזיק בה בלילות, (ג) כשהמערער הוא רוכל המחזיר בעיירות?

(א) בסתם: אין מחייבין את המחזיק להביא עדים שיעידו בפירוש על כל הימים והלילות, אלא יעידו סתם שראוהו דר ג' שנים. ומסתמא אם בימים דר בבית, אף בלילות דר בו.

(ב) אם המערער טוען שלא החזיק בה בלילות: טענתו טענה וצריך שיבואו עדים של לילות וימים. דכיון דטעין טענת ברי שאני ראיתיו שלא דר בלילות בביתי ולכך לא מחיתי, אין חזקתו חזקה. ולכך צריך המחזיק שיביא עדים שדר ביה ג' שנים בין ביום בין בלילה, ועל ידי זה מכחישו להמערער שאכן היה לו למחות.

(ג) כשהמערער הוא רוכל המחזיר בעיירות: אף בסתמא טענינן ליה שיביא המחזיק עדים שדר ביה גם בלילות. דכיון שאינו חוזר לעירו כי אם לזמן ארוך, חיישינן דמשום שהבעלים לא קביע בעיר החזיק זה בביתו, וכשבאו הבעלים לעיר היה המחזיק יוצא מן הבית, ולא ידע זה המערער מעולם שהחזיק זה בביתו, ולכך שתק ולא מיחה. הלכך יביא המחזיק עדים שלא יצא מן הבית כל שלש השנים, אפילו לילה אחת.

מ. באיזה דבר מודה רב הונא דאין צריך שיחזיק שלש שנים רצופות יום ולילה?

ב'חנונונותא דמחוזא' - חנויות שמוכרין בהן לחם ויין, דאף על גב דלא דר בו בלילות חזקה מעלייתא היא, כיון שאין דירתן אלא ביום.

מא. שני שותפין שקנו שפחה בשותפות, אחד מהם השתמש בה שנה ראשונה שלישית וחמישית, והשני השתמש בה שנה שנייה רביעית וששית, האם הוה חזקה כנגד המערער, ולמה; כשלא כתבו שטר חלוקה, וכשכתבו?

כשלא כתבו שטר חלוקה: לא הוה חזקה, דכי היכי דלדידהו לא הוי חזקה, לעלמא נמי לא הוי חזקה, [שהמערער יאמר, בשביל שראיתם מחזיקים בדילוג לא מחיתי, שהייתי סבור לכך אתם עושים, שאתם יראים להחזיק שנים רצופות].
כתבו ביניהם שטר חלוקה: הוה חזקה, כיון דאיכא עדים ושטר בין זה לזה. [ואינו יכול לומר בשביל שראיתם מחזיקים בדילוג לא מחיתי, שהייתי סבור לכך אתם עושים שאתם יראים להחזיק שנים רצופות, שהשטר מוכיח שלא בשביל כן עושים אלא שעל מנת כן חלקו שכן יהו משתמשין].

מב. בהנ"ל כשכתבו ביניהם שטר מתי הוה חזקה? (ב' דרכים ביש מפרשים, מסקנת הרשב"ם)

יש מפרשים: (א) קלא אית ליה והיה לו למחות מיד ולא מיחה ולא לתר הויא חזקה, דכמי שמכרה להם בפנינו דמי שהרי הניחם להביא עדים ולכתוב עליו שטר חלוקה ושתק. (ב) לאחר שש שנים, כיון דאיכא תרתי שני חזקה מפורזות, ועיטרא, איכא קלא וכחזקה גמורה דמי, דהיה לו למחות ולא מיחה.
מסקנת הרשב"ם: משלש שנים ראשונות הויא חזקה, כיון דאיכא עדים ושטר בין זה לזה, [כדאמרין לקמן (דף מ"א): שלש לקוחות מצטרפות, אמר רב וכולן בשטר. אלמא אמר רב אע"ג דכל אחד אין מחזיק אלא שנה אחת מצטרפים שלש השנים לחזקה משום דמכח שטר קאתו הכא נמי לא שנא].

קנין תורה

מג. האם היה חזקה כשאכלה לשדה כולה חוץ מבית רובע באותו שדה שלא נעבד בו ולא נזרע ולא עשה בה השתמשות כלל, ולמה; (א) כשבת זריעה היא, (ב) כשאינה בת זריעה?

(א) כשבת זריעה היא: קנה כולה חוץ מבית רובע. דאמר ליה המערער אי דידך הואי, אמאי לא זרעת והלכך לא מחיתי.

(ב) לאו בת זריעה היא: לרב הונא בריה דרבי יהושע, קני לה אגב ארעא. לרב ביבי בר אביי, לא קני לה אגב ארעא, אלא איבעי ליה לאוקומי בה חיותא, אי נמי משטחא בה פירי.

מד. מערער שאמר למחזיק שהוא היה באותן ג' שנים שהחזיק בה ב'שכונני גוואי' והיה עובר דרך על המחזיק ומשתמש עמו ולכן לא מיחה, על מי מוטל להביא ראיה; לרב נחמן, לרבא?

לרב נחמן: צריך המחזיק להביא עדים שהוא דר בבית לבדו ג' שנים בלא אותו שבא עמך בדין, כדין כל חזקת ג' שנים שצריך להביא עדים שהחזיק בה חזקה גמורה.

לרבא: המוציא מחבירו - דהיינו המוכר שהרי לוקח מוחזק, עליו הראיה. ואם כן על המערער להביא ראיה שנשתמש עמו בבית [דסבירא ליה לרבא דכיון שראו עדים לזה המוחזק שנשתמש בו שלש שנים, אין לנו לחוש שמא גם זה היה עמו, הואיל ולא שמענו בלתי היום].

מה. למה צריך לומר דחמעשה הנ"ל איירי דוקא כשהיה לו עדים להמערער שהבית שלו הוא? (רשב"ם)

דבלא עדות כזו, אפילו רב נחמן מודי דהמחזיק נאמן בלא ראיה. לפי שהפה שאסר הוא הפה שהתיר, דאי בעי המחזיק אמר 'שלי הוא מעולם', ואם כן כי אמר נמי 'מינך זבינתה', מהימן.

דף ל' ע"א

מז. ההוא דאמר ליה לחבריה, כל הקרקעות שקניתי מאדם ששמו 'בר סיסין' אני מוכר לך, והיה קרקע אחד שנקרא 'דבי בר סיסין', ואמר המוכר, קרקע זה לא קניתי מבר סיסין, אלא שקוראים לו 'דבי בר סיסין', על מי מוטל להביא ראיה?

לרב נחמן: על המוכר להביא ראיה שלא קנאו מ'בר סיסין'.

לרבא: המוציא מחבירו - דהיינו לוקח, עליו להביא ראיה זכות, ומאחר שאין לו ראיה יפסיד.

מז. לרבא, למה אצל 'בר סיסין' יש להעמידו ביד המוכר, ובהוא דשכונני גוואי ביד הלוקח?

בכל דוכתי מוקי לה ביד המוחזק שעומד בתוך הקרקע. והתם במעשה 'דבי בר סיסין' המוכר היה עומד בנכסיו ולכן העמידו בידו, ואילו במעשה דשכונני גוואי לוקח היה עומד בה ולכן העמידו בידו.

מה. לרב נחמן, למה ב'בר סיסין' העמידו ביד הלוקח, ובשכונני גוואי העמידו ביד המוכר?

דבמעשה דבי בר סיסין כיון דאמר ליה 'דבי בר סיסין', והקרקע נקרא כן בפי כל, ונראין הדברים שנקראת כן לפי שקנאה מבי בר סיסין, עליה דמוכר רמיא לגלויי ולהביא ראיה דלאו מבר סיסין לקחה. אבל במעשה דחזקה, לא יהא אלא כאילו הלוקח יש לו שטר, ואחרי שהמוכר רוצה לפסלו מי לא אמרינן ליה קיים שטרך וקום בנכסי. וכמו כן החזקה של שלש השנים במקום השטר היא באה, ומאחר שהמוכר מערער על החזקה שאינה חזקה, צריך זה להביא עדים שחזקתו גמורה שלא דר זה עמו.

קנין תורה גליון

מזמ. כמאן פסקינן? במעשה דשכונא גוואי, ובמעשה ד'בר סיסין' (רשב"ם)

בשניהם כרב נחמן, דהלכתא כוותיה בדינא.

נ. באיזה אופן איירי המעשה של מערער שאמר 'בשוקי בראי הוא' ולא ידעתי שהחזקת בבית שלי, היכן היה המערער שיכול לטעון שלא ידע שהחזיק בביתו? (ב' דרכים ברשב"ם)

(א) בארץ מרחקים במקום שאין השיירות מצויות. (ב) איירי בשעת חירום ואפילו באותה מדינה.

נא. במקום שהשיירות מצויות וליכא חירום, האם יכול המערער לטעון שלא ידע שאחד מחזיק בקרקעו, ולמה? (רשב"ם)

לא מצי טעין הכי. דכי היכי דמחאה שלא בפניו הוויא מחאה, דחברך חבא אית ליה ויאמרו לו למחזיק, כמו כן יאמרו לזה שאדם אחד מחזיק בקרקע שלו הואיל ושיירות מצויות.

נב. כשאמר לו המחזיק להמערער שהיה בארץ מרחקים שיש לו עדים דבכל שנה היה כאן למשך שלשים יום, אמר המערער שהיה טרוד אז בשוק בקניית ומכירת סחורה ולא ידע שהוא דר בביתו, האם טענתו טענה?

טענתו טענה הוא, משום דעביד איניש דכל שלשים יום הוא טריד בשוקא.

דף ל' ע"ב

נג. ההוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא שהיא שלי, אמר לו המחזיק, מפלוגי קניתיה שאמר לי בשעת המכירה שקנאה ממך, מה דינו, ולמה?

מוציאין אותה ממנו, שמודה דשל המערער היתה מתחילה, והוא לא קנאה ממנו, ואינו יודע שאותו שמכרה לו קנאה.

נד. האם דינא הכי דוקא כשלא החזיק בה ג' שנים, או אפילו החזיק בה ג' שנים, ולמה? (רשב"ם)

אפילו החזיק בה שלש שנים נמי מפקין ליה מיניה. ד'חזקה שאין עמה טענה' היא, שהוא אינו יודע אם היתה של אותו שמכרה לו אם לאו. והוה ליה כהכיר בה בשדה שאינה של מוכר, ויחזירנה למערער והוא יגבה מעותיו מן המוכר לו.

נה. אם איירי בדליכא עדים למערער שהשדה שלו, למה לא אמרינן מיוג דאי בעי אמר 'אנא זבינתה מינך ואכלתיה שני חזקה' כי אמר 'מפלוגי זבינתה דזבנה מינך', גם כן יהא נאמן? (רשב"ם)

שהרי הוא עצמו אינו יודע אם זבנה המוכר מיניה דמערער אם לאו. הלכך כיון דהוא מודי למערער דשלו היתה, הודאת בעל דין כמאה עדים דמי. וגם מודה הוא שאינו יודע אם לקחה המוכר לו מן הבעלים אם לאו.

נו. באיזה ב' אופנים אכן יהא נאמן במיוג דאי בעי אמר 'אני זבינתה מינך ואכלתיה שני חזקה'? (רשב"ם)

(א) החזיק זה ג' שנים וטעין 'מפלוגי זבינתה דזבנה מינך קמאי ידי', כלומר שידעתי בברור שלקחה מינך. (ב) החזיק זה ג' שנים ויש עדים שהחזיק בה המוכר יום אחד, דכד'ג טענינן ליה שהמוכר קנאה מהמערער.

נז. מה פסק רבא כשאמר המערער פלוני גזלן הוא – שממני גזלה, ואמר לו המחזיק הרי יש לי עדים שנועצתי עמך אם לקנות הקרקע, ואתה אמרת לי לך קנה אותה, והרי בכך הודית שאין הקרקע שלך?

שיכול המערער לומר, לכן אמרתי לך לקנותה לפי שאתה – השני נוח לי לריב עמך ולהוציאה ממך בדין, ואילו הראשון קשה הימנו.

גליון קנין תורה

נח. מה הדין בראובן העורר על שדה שמכר שמעון ללוי, ואומר ראובן כי שמעון גזלו ממנו, והוא – ראובן המעורר – חתום עליה בעד באותו שטר מכירה שכתב לו שמעון ללוי; לאדמונ, ולחכמים?

לאדמונ: יכול ראובן לומר, השני - לוי נוח לי, והראשון קשה הימנו ולכך חתמתי עליו בעד.
לחכמים: כיון שחתם על השטר איבד את זכותו, שבכך הודה שהשדה של שמעון.

נמ. האיד ביארו שפסקו של רבא שיכול המערער לומר השני נוח לי אזיל אפילו כחכמים דחתם?

דרך התם שעשה 'מעשה' שחתם בעד, סבירא להו לרבנן דאיבד זכותו, ולא יועיל לו טענת השני נוח לי. אבל הבא דבורא בעלמא הוא, שיעץ לו לקנות השדה מן הגולן, ועביד איניש דמיקרי ואמר.

ס. מה פסק רבא כשאמר המחזיק שיש לו עדים שהמערער ביקש ממנו שיקנה לו הקרקע עבורו, ואם שלו היתה, היה לו להוציא בדין חנם ולא לאבד מעותיו?

שיכול המערער לומר טוב לי לקנות בדמים מועטים קרקע הראוי לי, ולא לטרוח ולבא בדין.

סא. כשאמר המחזיק מפלוני קניתי ואכלתי 'שני חזקה', ואמר המערער שיש לו שטר שהוא כבר קנאו מאותו פלוני לפני ד' שנים, האם יכול המחזיק לומר שבאמת היה שם כבר ד' שנים [כשיש לו עדים על כך], או הוה כ'טוען וחוזר וטוען'?

עבידי אינשי דקרו לשני טובא 'שני חזקה' סתם, ואין זה חוזר וטוען טענות אחרות להכחיש טענות ראשונות.

סב. כשהביא המערער שטר שקנאו כבר מלפני ד' שנים מה הדין כשהביא אח"כ המחזיק עדים שכבר אכל שם שני חזקה מקודם קנייתו של המערער [ומביא עדים על כך], ולמה? (א) ר' שנים [והיינו כ' שנים לפני שטרו של המחזיק], (ב) ד' שנים [ג' שנים לפני שטרו של המחזיק]?

(א) ר' שנים: אינו חזקה, דכיון שמכרה בעלים הראשונים לפני שהחזיק בה שלש שנים, אין לך מחאה גדולה מזו, שמיחה המוכר בזה המחזיק לסוף שתי שנים כשמכרה להאחר. והיה לו לזה להזהר בשטרו לעולם, עד שיוציא השטר מיד השני ויקרענו. (ב) ד' שנים: חזקתו חזקה. דנמצא שקדמו שלש שני חזקה שלו למכירת השטר של מערער - שהמוכר עצמו לא היה יכול למוכרה אחר שהחזיק בה ג' שנים בשופי.

סג. באופן שטוען שאכל שם ד' שנים, על כמה שנים צריך עדים, ולמה? (רשב"ם)

צריך עדי ד' שנים. [ולא בדברי היש מפרשים דאין צריך עדים על שנים הראשונים. שהרי החזקה במקום השטר עומדת, ולא יהא חזקת ג' שנים האחרונים שיש לו עדים עליהם אלא שטר של ג' שנים. והרי שטר של ד' שנים הקודם לו פוסל].

סד. אם צריך עדים על כך, למה איצטריך רבא לומר 'עביד איניש וכו'', הרי יש לו עדים על כל חז' שנים? (רשב"ם)

דאילו היה לו דין של 'חוזר וטוען' המכחיש דבריו הראשונים, אפילו כאשר מביא עדים על כל השנים אינו כלום, משום דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי, והרי הודה שלא אבל בה אלא ג' שנים, ואחר טענות הראשונות נלך.

דף ל"א ע"א

סה. אחד אמר של אבותי היה הקרקע והרי היא שלי, וזה אומר של אבותי היה והרי היא שלי, הראשון הביא עדים שהקרקע של אבותיו היה, והשני הביא עדים שאכלה שני חזקה, מה הדין ולמה; לרבה (בהו"א), לאביי?

לרבה: יש להאמין להמחזיק שטוען דשל אבותיו היה וירשה מהם, דמה לו לשקר הרי אי בעי הוה אמר 'ממך קניתי אותה, ואכלתי שני חזקה', והלכך בהאי מיגו מהימננין ליה. לאביי: מה לו לשקר במקום עדים לא אמרינן, והרי עדים מכחישים את דבריו שאומרים דשל אבותיו דאידיך היא. וגם החזקה אינה כלום, שהרי אין עמה טענה כי אם טענת שקר.

קנין תורה

סו. כמי פסקו במחלוקת הנ"ל? (רשב"ם)

כאביי, שאינו נאמן במיגו, ואף רבה הודה לו.

סז. כשאותו שהביא עדי חזקה, אמר אחר כך להאחר אין הכי נמי דשל אבותיך היה, אבל קניתי אותה מהם. וזה שאמרתי מתחילה דשל אבותי היה, בוונתי היה שהייתי סומך ומובטח על קרקע זו כאילו היא של אבותי, מה הדין, ולמה?
לעולא, טוען הוא בבית דין מה שרוצה, וחוזר וטוען. לנהרדעי, אינו טוען וחוזר וטוען.

סח. עולא דסובר טוען וחוזר וטוען, באיזה ב' אופנים מודה דאין חוזר וטוען, ולמה?

(א) אם טען מתחילה ופירש 'של אבותי ולא של אבותיך', אינו חוזר וטוען טענה זו דסמיק עלה כדאבהתיה, שהרי עוקר לגמרי דברים הראשונים. (ב) כל היכא דהוה קאי בבית דין ולא טען תיקון דברים הראשונים, אלא אחר שיצא מבית דין חזר לבית דין ותיקן דבריו הראשונים, אינו חוזר וטוען היכא דמכחישן קצת. דאמרינן דמשיצא מבית דין לימדו אותו אוהביו וקרוביו מה לטוען.

סט. נהרדעי שסוברים אינו טוען וחוזר וטוען, באיזה ב' אופנים מודי דחוזר וטוען, ולמה?

(א) כשזה טען מתחילה 'של אבותי', וחזר וטען 'של אבותי שלקחתי מאבותיך'. משום דאינו עוקר דבריו הראשונים כלל, אלא מוסיף עליהן. וכיון דהחזיק בה ג' שנים מוקמינן לה בדידה, דחזקה שיש עמה טענה היא נדמה לו לשקר, דאי בעי אמר 'מינך זבנתה ואכלתיה שני חזקה', הלכך כי אמר נמי 'של אבותי שלקחתי מאבותיך' מהימן. (ב) כשטען טענות הראשונות חוץ לבית דין, וכשבאו לבית דין טענות אחרות, אפילו עוקרות לגמרי את הראשונות חוזר וטוען. משום שאדם עשוי שלא לגלות טענותיו מחוץ לבית דין, כדי שלא ילמד מהן מי שכנגדו ויתן לבו מתחלה קודם שיבאו לבית דין להשיב עליהם.

ע. מאי שנא כשזה טען מתחילה 'של אבותי', וחזר וטען 'של אבותי שלקחתי מאבותיך' דאין צריך שום ראיה, מיושר דאף דאין צריך טענה, אבל מכל מקום ראיה בעי שהחזיק בה אביו יום אחד? (רשב"ם)

דהתם חזקה שאין עמה טענה היא. אבל הכא אין צריך להביא עדים שהחזיק בה אביו כלל, שהרי זה טען טענה גמורה וחזקה שיש עמה טענה היא.

עא. באיזה אופן אף כאשר טען חוץ לבית דין, אינו חוזר וטוען בבית דין טענות אחרים? (רשב"ם)

אם טען בפירוש בפני עדים חוץ לבית דין 'חייב אני מנה לפלוני', הרי הודה לו, ושוב אינו יכול לכפור בבית דין.

עב. כמי פסקינן להלכה במחלוקת הנ"ל ב'טוען וחוזר וטוען' טענות שאינו עוקרן להראשונים לגמרי?

טוען וחוזר וטוען תיקון לשון הראשון אף על פי שמכחיש דבריו הראשונים קצת, הואיל ואינו עוקרן לגמרי.

עג. זה אומר של אבותי ואכלתיה שני חזקה, וזה אומר של אבותי ואכלתיה שני חזקה, אחד הביא עדים דשל אבותיו היה וגם שאכלה שני חזקה, והשני הביא עדים רק שאכלה שני חזקה אותן ג' שנים, מה הדין ולמה; לרבא, לרב נחמן?

לרבא: כיון דהני שני כתות מכחישות זו את זו, הרי אחת מהן פסולה לכל עדיות שבעולם דממה נפשך אחד העיד שקר. ואחרי שאין לברר איזה כת הפסולה, תיבטל עדותן לגמרי. לרב נחמן: רק עדות דאכילה בטלה, משום דאוקי עדות של אכילה כנגד עדות של אכילה, והרי מכחישים זה את זה. אבל העדות דשל אבותיו הוא לא נתכחש, ולכן עדותן קיימת ומוקמינן ליה בדידה.

קנין תורה

דף ל"א ע"ב

עד. שני כתי עדים המכחישות זו את זו בעדות אחת, האם יכולים להעיד בעדות אחרת; לרב הונא, ולרב חסדא?

לרב הונא: זו באה בפני עצמה ומעידה בשאר עדיות שבעולם, וזו באה בפני עצמה ומעידה, דלא נחזיק לשום אחד מן הכתות בפסולה מספק. דאוקי גברא אחזקתו ולא תפסלינהו מספק. [אבל עד אחד מכת זו ועד אחד מכת זו אין מצטרפין לעדות אחת, דהא אחד מהם פסול בודאי ואין כאן אלא חצי עדות]. **לרב חסדא:** בהדי סהדי שקרי למה לי, ולא יעידו עוד בשום עדות בעולם דאוקי ממונא אחזקיה, ולא תוציאנו מספק שמא העדים פסולים.

ע"ה. רבא שאמר שאין לקבל העדות דאבהתא כיון שהוכחשו בחזקה ו'עדות מוכחשת היא', האיך אפשר דסובר רב הונא שמכשיר כל אחת מן הכתות שהכחישו זה את זה להעיד בעדות אחרת שלא הוכחשו בה?

דלא הכשיר רב הונא עדים שהכחישו זה את זה, אלא לעדות אחרת, אבל בעדות דאותו קרקע עצמו, אינם כשרים.

עו. מזה היה צדדי הספק כשאותו שלא היה לו תחלה רק עדי חזקה הביא שוב עדים אחרים דאבהתיה היא, ועכשיו נמצא דיש לשניהם עדי חזקה ועדי אבות ואין כח לזה מזה, האיך לפסוק הדין?

האם יכולים לסלק האחר מן הקרקע ולומר 'כל דאלים גבר', או דאין לעשות כן משום דחיישינן לזילותא דבי דינא - שמא ילגלגו הבריות על בית דין על שסותרין את דיניהם, ודמי לחוכא ואיטלולא.

עז. מזה הדין באשה שהלך בעלה למדינת חים ובאו שנים ואמרו לה מת בעליך, ושנים אומרים לא מת, האם מותרת לינשא לכתחילה?

לא תנשא משום דאוקי תרי להדי תרי, והאשה בחזקת איסור אשת איש קיימא.

עח. מזה הדין בדיעבד אם נשאת לאחר שבאו עדים האחרונים; לתנא קמא, לרבי מנחם ברבי יוסי?

לתנא קמא, לא תצא, לרבי מנחם ברבי יוסי, תצא.

עט. האיך סבירא ליה לתנא קמא שלא תצא, הא תרי ותרי נינהו, והבא עליה באשם תלוי קאי? (רשב"ם)

דאיירי כגון שניסת לאחד מעדיה, ואין להקשות דהיא גופה באשם תלוי קיימא, דאיירי באומרת 'ברי לי שמת בעלי'.

פ. למה ס"ל לרבי מנחם ברבי יוסי שאם נשאת על פי עדי מיתה שהתירוה בית דין לינשא, ואחר כך באו עדים שהוא קיים, לא תצא?

משום דחיישינן לזילותא דבי דינא.

פא. לבסוף, אם חשש רב נחמן לזילותא דבי דינא, ולמה?

לא חש לזילותא דבי דינא. משום דתליא באשלי רברבי, דהיינו רבי יהודה, רבי אלעזר, ורבן שמעון בן גמליאל דכולהו סברי להו דלא חיישינן לזילותא דבי דינא.

פב. אליבא דרבי אלעזר בשיטת רבי יהודה, מתי אין מעלין לכהונה על פי עד אחד, ומתי מעלין?

אין מעלין; בזמן שיש על הכהן עוררין - עדים הפוסלים אותו. מעלין; במקום שאין עליו עוררין אלא קול פסול בעלמא, מעלין על פי עד אחד שמכחיש את הקול.

גליון קנין תורה

פג. למה חקשו דרבין שמעון בן גמליאל בשם רבי שמעון בן הסגן דאמר בסתם "מעלין לכהונה על פי עד אחד", היינו רבי אלעזר דאמר דרך במקום שאין עוררין מעלין על פי עד אחד?

דוודאי במקום שיש עוררין לא אמר רבן שמעון בן גמליאל דליהוי עד אחד נאמן, ועל כרחך דכי אמר מעלין, במקום שאין עוררין קאמר.

פד. למה אין לתרין דהא דאמר רבי אלעזר דאין עד אחד נאמן 'בזמן שיש עליו עוררין' היינו כשיש עד אחד הפוסלו, ובהא נחלקו; רבי אלעזר סבר ערער חד הוי ערער, ואין עד אחד נאמן עליו להכשירו. ורבן שמעון בן גמליאל סבר ערער תרי בעינן, אבל במקום ערער אחד הוי עד אחד נאמן להכשירו?

דהאמר רבי יוחנן דברי הכל אין ערער פחות משנים.

דף ל"ב ע"א

פה. האידך רצו לפרש מחלוקתם שנחלקו האם חיישינן לזילותא דבי דינא?

כגון דמחזקינן ליה באבוה דהאי דכהן הוא. ונפק עליה קול בעלמא דבן גרושה ובן חלוצה הוא. ומכח קול זה הורידו אותו מן הכהונה עד שיבדקו את הדבר. ואתא עד אחד ואמר דכהן גמור הוא ואסקיניה, דבמקום קול עד אחד מהימן. ובאו שני עדים ואמרו דבן גרושה וחלוצה הוא ואחתיניה - דאחד במקום שנים אין דבריו כלום. ובא עד אחד לבסוף ואמר דכהן גמור הוא, נמצא דהוה להו שנים מכשירין. ולכולי עלמא מצטרפין שני עדים המעידים זה שלא בפני זה בשאר עדיות. והכא נמי יש לנו לצרף מן הדין עד ראשון ועד אחרון המכשירין, ונכשירנו לזה. אלא דבהא נחלקו; רבי אלעזר סבר כיון שהורידו אותו מכהונה על פי ב' עוררין - ובדין הורדנוהו דבכל מקום האמינה תורה שנים תו לא ליסקי ליה על פי עד אחד זה השני, אף על פי שיש לצרפו עם הראשון ולהכשירו לזה, חיישינן לזילותא דבי דינא שהורידוהו על פי עוררין, ועכשיו יעלו ויבטלו דבריהם. ורבן שמעון בן גמליאל סבר אנן אחתיניה ואנן מסקינן ליה ולזילותא דבי דינא לא חיישינן.

פי. לפי אוקימתא הנ"ל, למה כהאי דאסקוהו מעיקרא על פי עד אחד הבא להשביית הקול, לאו זילותא דבי דינא הוא? (רשב"ם)

דמאי דאחתיניה בשביל קול בעלמא הוא, כדי לחזור ולהעלותו אחר שיבדקו הדבר הורדנוהו. הלכך כי הדר מסקי ליה ליכא זילותא. אבל כשהורדנוהו על פי עדים, מן הדין הורדנוהו וכי הדר מסקי איכא זילותא.

פז. האידך דחה רב אשי דאין לומר דרבי אלעזר חייש לזילותא דבי דינא?

דאם כן מאי איריא רק כשעד אחד בא לבסוף דהתם אין מעלין משום זילותא, כדקתני בברייתא אין מעלין על פי 'עד אחד' בזמן שיש עליו עוררין, משמע הא על פי שנים מעלין. הא לכאורה אפילו יבואו שנים להכשירו, לאחר שהורידוהו על פי שנים מדינא, לרבי אלעזר לא מסקינן ליה משום זילותא דבי דינא.

פח. למסקנא, במאי נחלקו רבי אלעזר ורבן שמעון בן גמליאל, ומה סבירא להו לענין זילותא דבי דינא?

לכולי עלמא לא חיישינן לזילותא דבי דינא. אלא שנחלקו אם מצטרפין שני העדים שהעידו זה שלא בפני זה. לרבי אלעזר אין מצטרפין עד אחרון עם הראשון, הואיל ולא העידו שניהם כאחד. אבל אם היו באים שניהם ביחד, הוה מסקינן ליה ומוקמינן ליה אחזקיה קמייתא דמוחזק לן באבוה דכהן הוא, ולזילותא דבי דינא לא חיישינן. ורבן שמעון בן גמליאל סבר שמצטרפין שני העדים, הלכך מסקינן ליה לכהונה על פי עד אחד זה האחרון.

קנין תורה

פ.ז. האם מצטרפין שני עדים שראו המעשה בזה אחר זה, ולמה; לתנא קמא, לרבי יהושע בן קרח?

לתנא קמא: אין עדותן מצטרפת עד שראו שניהן כאחד את העדות, לאפוקי אחד אומר בפני הלוהו, ואחד אומר בפני הודה לו עליו. **לרבי יהושע בן קרח:** מצטרפין אפילו בזה אחר זה, שאחד אומר ביום ראשון לזה פלוני מפלוני מנה, ואחד אומר ביום שני ראיתיו גם אני שלוח ממנו, דמכל מקום אמנה קא מסהדי.

ז. האם מצטרפין שני עדים שראו כאחד, אבל העידו בבית דין זה אחר זה; לתנא קמא, לרבי נתן?

לתנא קמא: אין עדותן מתקיימת להתקבל בבית דין, ואפילו ראו שניהם כאחד, עד שיעידו שניהם כאחד בפני בית דין. **לרבי נתן:** שומעין דבריו של זה יום, ודבריו של זה למחר.

זא. ולפי אוקימתא הנ"ל במחלוקת רבי אלעזר ורבן שמעון בן גמליאל כמאן סבירא להו?

רבן שמעון בן גמליאל סבירא ליה כרבי נתן דשומעין דבריו של זה היום ושל זה למחר, ולכן מצטרפין עד הראשון והאחרון. רבי אלעזר כתנא קמא שאין עדותן מתקיימת עד שיעידו שניהם כאחד, לכן אין מצטרפין.

נכוח לראש משביר

ידידינו הנגידים הנכבדים, רודפי צדקה וחסד, אוהבי תורה ומוקירי רבנן ותלמידיהון

משפחת בראכפעלד שיחיו

נציבי חודש מרחשון

לעי"נ אביהם הרבני החסיד המפורסם

מו"ה משה יוסף ב"ר יעקב ע"ה ממעקסיקא

זכות התורה תעמוד להם להתברך בכל משאלות לבם לטובה לאורך ימים ושנים טובות, ויתקיים בהם הבטחת נביאי אמת וצדק, לא ימושו מפיק ומפיך זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם.

בברכת התורה
הנהלת חבורת קנין תורה

חזרת החודש	חזרת אתמול	לימוד היום	תשפ"ו	חיי שרה
זונטאג	זונטאג	זונטאג	זונטאג	זונטאג
מאנטאג	מאנטאג	מאנטאג	מאנטאג	מאנטאג
דינסטאג	דינסטאג	דינסטאג	דינסטאג	דינסטאג
מיטוואך	מיטוואך	מיטוואך	מיטוואך	מיטוואך
דאנערשטאג	דאנערשטאג	דאנערשטאג	דאנערשטאג	דאנערשטאג
פרייטאג	פרייטאג	פרייטאג	פרייטאג	פרייטאג
שבת	שבת	שבת	שבת	שבת

חזרת החודש	חזרת אתמול	לימוד היום	תשפ"ו	חיי שרה
זונטאג	זונטאג	זונטאג	זונטאג	זונטאג
מאנטאג	מאנטאג	מאנטאג	מאנטאג	מאנטאג
דינסטאג	דינסטאג	דינסטאג	דינסטאג	דינסטאג
מיטוואך	מיטוואך	מיטוואך	מיטוואך	מיטוואך
דאנערשטאג	דאנערשטאג	דאנערשטאג	דאנערשטאג	דאנערשטאג
פרייטאג	פרייטאג	פרייטאג	פרייטאג	פרייטאג
שבת	שבת	שבת	שבת	שבת

זונטאג תולדות - כ"ה חשון

בחגיגה לימוד החודש: **דף כב.** (מתני' מי שהיה כותלו) - **דף לב.** (ההוא דאמר לחבריה)
בחגיגה חזרת החודש: **דף יג.** (ולא את הטרקלין כו') - **דף כב.** (מתני' מי שהיה כותלו)

- איסור השגת גבול -

כל הזכויות ובכללן זכות צילום או העתקה אף לחלקים שמורות לחבורת קנין תורה שע"י עמודי ציון ד'באבוב ואין רשות לצלם או להעתיק באיזה אופן שהוא ללא רשות בכתב מהנהלה: 718-438-1188 x3
הערות על הגליון יתקבלו ברצון ע"י אימיל: kinyantorah@amideizion.org, או פקס: 718-298-2044